II. ÉVFOLYAM POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM 7-8. SZÁM

HID

Kettős szám

SZUBOTICA, 1935 JÚLIUS-AUGUSZTUS HÓ

A **„HÍD“** a jugoszláviai magyar fiatalok társadalmi és irodalmi folyóirata. — Megjelenik havonként egyszer. — Szerkeszti a szerkesztőbizottság, amelynek tagjai: **Lévay Endre** (Szuboticáról), **Dr. Schwarczer Gyula** (Szentáról), **Tóth Bagi István** (Novi Szádról), **Bogárdi József** (Petrovgrád-Becskerekről), **Kovács Sz. Zoltán** (Beográdból) és **Pál Sándor** (Szomborból).

Magyarországi terjesztő: **Bálint György** Budapest, V. ker. Nagy Sándor ucca 6.
„Új Élet“ nyomda r. t., Baja.

Romániai terjesztő: **Békássy Zoltán** Cluj, (Ref. theológia).

Tartalom:

Wambach László: A jugoszláviai magyar ifjúság problémái
C. F.: Ifjúságunk elhelyezkedési problémája
Kókay Károly: A falu: Bajmok
P. M.: A kisebbségi tanoncok helyzete
Eszmecsere:
Kovács Sz. Z.: Hozzászólás Dobai Mátyás cikksorozatához
Heinz Vilmos: Hivatásos és dilettáns
Dudás Tibor: Igazság és szólam
Szebenyi Károly: A pszihoanalízis fejlődéstörténete
P. L. A Földközi tengeren
S. Fekete Gyula: A huszadik század meséje

Figyelő:

Lévay Endre: Az új nemzedék kultúrális összefogása
Thurzó Gábor: Móricz Zs.: Erdély
Ú. É.: A német sajtó mai helyzete
Szemelvények
Üzenetek

Előfizetési árak:

Jugoszláviában:		Magyarországon:		Romániában:	
Egy évre . .	30 dinár	Egy évre . .	4 pengő	Egy évre . .	100 lei
Fél évre . .	16 „	Fél évre . .	2 „	Fél évre . . .	50 „
Negyed évre .	9 „	Negyed évre .	1 „	Negyed évre .	25 „

Kettős szám, ára 5 dinár.

A jugoszláviai magyar ifjúság problémái*

A jugoszláviai magyar ifjúság problémája elsősorban a nagy magyar probléma része és egyike a világháború utáni káotikus világproblémáknak.

Vessünk egy pillantást a multba. A mult a jelent sokkal rózsásabb színben mutatta. Az idősebb generációnak, amely a boldog kiegyezés utáni korszakban született és élt, ma csak egy reménye és hite van: az ifjúság. Talán annak sikerül visszahozni azt a boldog kort, amelyben minden törekvő és dolgozó embernek jó sora, kenyere volt és biztosítva volt számára magasabbrendű kultúrális életlehetősége is, ha azután vágyakozott. Ma elsősorban kenyérgondok vannak. Az ifjúságnak még annyival is nehezebb, hogy egy csomó pálya bezárult előtte, például az állami és egyéb hivatalokban való elhelyezkedés.

A legtöbb ember csodát vár. Ölbetett kézzel visszavárja azokat a békés szép éveket. Pedig a hegy nem jön Mohamedhez. A világ mai állásából mindent lehet következtetni csak az előbbi, fönt vázolt állapot visszatérését nem.

Már a a háború előtt mutatkoztak a mai válság jelei, amely nem más, mint a fokozott racionalizálás, vagyis a termelés áttérése embererőről géperőre. A világháború korunk gazdasági és szociális problémáit nem oldotta meg, csak kiélezte. A magyarságot egy vesztett háború után sokkal nehezebben sujtotta a válság. Többségből kisebbség lett. Iskolái alig vannak s a magyar ifjúság, tehát a kisebbség jövője, veszélyeztetve van. A tanítóképezde az első eredmény ezen a téren.

A magyar ifjúság azonban újabban szervezkedni kezd. Egymásután alakulnak az ifjúsági szervezetek és egyesületek. Mik volnának ezeknek az ifjúsági egyesületeknek a feladatai?

Minden politikától mentesen csak a közművelődésre gondot fordítani. A most szerb iskolából kikerülő magyar ifjúságnál pótolni kell a hiányzó ismereteket: a magyar helyesírást, történelmet és irodalmat. Ez elemi kötelesség. Ez a három tantárgy a legfontosabb. Ma anyagias, materialisztikus világban élünk, azonban a valóságban nem csoda. A háború vérzivatara, az infláció, a kon-

* A fenti cikk a becskereki pályázat egyik tanulmánya.

junktúra, a dekonjunktúra mind magával hozta azt, hogy az emberek fokozottabban éljenek és a nyakukba zúduló szerencsétlenségek megrendítsék eddigi hitükben. Anyagi előnyökért, pillanatnyi élvezetekért feláldozzák a nyugodt életet, a biztos haladást, a kultúrát. A civilizáció harcol a kultúrával.

Az öregeknek még volt ifjúságuk, szép reményük, szines álmaik. Volt hitük a jövőben. — Csalódtak. — De a most felnövekvő ifjúság a munkanélküliség küzdelmével van elfoglalva. Igényeik nagyobbak, mint az előttevaló nemzedéknek az igényei. Keresetük és munkalehetőségeik kisebbek. Reményeik, ha még vannak, megszürkültek, mint az újságok öngyilkossági rovata.

Kisebbségi népnek lenni nem tartozik legelőnyösebb dolgok közé. Elvágva lenni rokonérzelmű, sajátnyelvű kultúrájától, iskolák hiánya és a kisebbségi kultúra önnálló kiépítése a legnagyobb nehézségekbe ütközik.

Vajdaság, amelyet Jugoszláviához csatoltak egyike a legtermékenyebb területeknek Európában. Az ittlakó népek jól megélhetnének és megférhetnének egymás mellett. És mégis csupa civódás, csupa keserűség életünk. Hol van a megoldás? Mit kellene tenni ezen a nemzetiségileg nagyon kevert területen?

Ma az európai politikusok hiába törik fejüket rajta. Mert önző korban csak önző emberekre hallgatnak a népek. Önzés és hatalomravágyás, ez a rákfenéje a mai világnak, amely még a gazdasági életben saját érdekeink rovására is érvényesül. De hiszen Európában és itt is ezen az áldott földön csak keresztények élnek. Krisztusnak követői, akik a szeretet emlőin nevelkedtek és mégis az ököljog érvényesül. Szabad kiválasztódás, aki birja marja. Sehol egy egységes gondolat, egy eszme, amely összetartásra és alkotó munkára buzdítaná az embereket. Lehet, hogy ennek így kell lenni, mert az európai kultúra beteljesítette hivatását és szerepét a kollektív gazdasági rend vagy Ázsia a civilizáció bölcsője, Japán vezetésével veszi át. Vagy-vagy. Lehet találgatni. Amint már megírták az „Untergang des Abendlandes" című könyvben. Sötét jóslat. A tények nagy része ezt látszik bizonyítani. Mégis nem tudok hinni benne, mert nem akarok benne hinni. És csak azért említettem fel, hogy megmutathassam milyen szoros összefüggésben van a mi problémánk az európai problémákkal. Én hiszem és higyje mindenki, ha akarjuk együttműködéssel meg tudjuk oldani a saját problémánkat.

Szeresse mindenki a saját kultúráját, de tisztelje és becsülje meg a másik nép kultúráját és tanuljon abból is.

Nekünk, kisebbségnek és talán elsősorban a most felnövekvő generációnak volna a feladata, hogy a két nép közeledésének úttörői legyünk. A faji és gazdasági falakat, amelyek talán mesterséges falak, a szeretet és megértés fegyverével lebontani. Másnyelvű embertársainkkal karöltve azon dolgozni, hogy ne legyen éhes ember ezen a termékeny földön. És talán meg fogjuk érni, hogy békés munka és együttműködés fog honolni szociális és kultúrális

tereken. Ennek az együttműködésnek iskolapéldája is van: Svájc. A célhoz azonban hosszú út vezet. Ez az út nem sima, tele van akadályokkal és félreértésekkel. Nekünk azonban meg kell próbálkozni ezzel az úttal, mert úgy találom, csak ez az út vezet a célhoz.

Tehát csak szervezkedjünk, tanuljunk, művelődjünk, ápoljuk kultúránkat és a tudományokat. Nehogy beteljesedjék rajtunk: „Elveszünk, mert tudomány nélkül valók vagyunk".

Wambach László

. . . „Nálunk a műveltség bizonyos foglalkozásokhoz kötődött, az ügyvéd pl. vagy orvos kultúréletet élnek, a suszter és paraszt már nem. A baj az, hogy ezt néha szinte természetesnek tartjuk, pedig igen kis gondolkozás kivezet ebből a magától értetődöttségből és megmutatja, hogy az ügyvéd foglalkozása semmivel sem rokonabb a zeneművészettel, az orvosé a relativitás elméletével, mint a földmívesé. Miért ne olvashatna egy modern kémiai munkát vagy irodalmi ízléssel egy jó regényt a parasztember is? Vagy miért ne kapcsolhatná a rádióját egy operára, ha a mezőről hazatér?" . . .

*

. . . „A foglalkozásoknak egymás mellett a helyük, nem egymás fölött".

Németh László: Tanu

Ifjúságunk elhelyezkedési problémája

Az ifjúság legnagyobb problémája elhelyezkedés az életben. A tanulóévek elmultával az érettségi után, vagy az iparos és kereskedő pályára készülő ifjúságnál a felszabadulás után az élet már kezdetben nagy megpróbáltatás elé állítja a mai fiatalságot. Kivétel nélkül minden pályán túlzsuffoltság észlelhető. Innen van az, hogy biztos megélhetést nyújtó pályát választani szinte lehetetlen, mert előre kisért a mai társadalom rákfenéje: a munkanélküliség. A külföldön olyan nagyon hangoztatott pályakutató intézetek sem váltak be, mert ahol ezen intézetek fennállanak, talán még nagyobb a munkanélküliség, mint ahol ezek nincsenek. Ezeket az intézeteket tisztán a munkanélküliség hozta létre és eredményes munkát lehetetlen velük elérni, mert az ifjúság elhelyezkedési problémája más gazdasági okokkal függ össze. Ha a gazdasági bajok vagy az annyira hangoztatott krízis megszűnik, úgy ezen pályakutató intézetek is önmaguktól elsorvadnak.

Általában mindenütt ma az ifjúságnak legnehezebb problémája az elhelyezkedés. Hatványozottan nehezebb azonban az egyes országokban élő kisebbségi ifjúság elhelyezkedési lehetősége. Minden állam a közhivatalokban természetesen szívesebben alkalmazza az államalkotó többséget képező, saját nemzetiségű ifjúságát, mint a kisebbséghez tartozó idegen ajkú ifjúságot. Ezek után szinte természetszerűleg a kisebbségi ifjúság elhelyezkedése a szabad pályák felé orientálódik. Ezen nehézségek talán még jobban megedzik az ifjúság energiáját és az ebből származó hihetetlen akarattal kedvező elhelyezkedést is ki tudnak verekedni maguknak.

Világos, hogy átlagos tudás és szorgalom mellett elhelyezkedni a mai időkben nagyon nehéz, szinte lehetetlen. A boldogulás egyedüli útja minél több tudás és rendkívül akarni akarás.

A kisebbségi ifjúságnak kötelessége az állandó tanulás és ismereteik állandó fejlesztése, hogy a létért való küzdelemben megfelelő pozíciót tudjanak kiverekedni maguknak és ezt meg is tudják tartani. Figyelembe veendő, hogy a következő generációnak még több tudás, illetőleg nagyobb képzettségre lesz szüksége hogy elhelyezkedni tudjon, amivel feltétlen rendelkezni is fog s a részünkről idővel kivívott pozíciót csak úgy tudjuk megtartani, ha állandóan képezzük magunkat, mert a haladás, az emberi tudás szédületes

tempóban rohan, ami az embert a létért való küzdelemben hihetetlen erőkifejtésre kényszeríti. Ezek után önmagától felvetődik a kérdés, hogy mihez is fogjunk, melyik pályát válasszuk, hogy a munka társadalmában magunknak jövőt biztosítsunk. Az orvos és ügyvédi pálya a tömegek elhelyezkedésére nem alkalmas és így ezen pálya nem túlzsúfoltság miatt, mert túlzsúfoltság mindenütt van, de a tömegek elhelyezésére való tekintettel számításba nem igen jöhet.

A mezőgazdaság, mint foglalkozási ág racionális gazdálkodással kifizető, de tőkehiány (földbirtok) miatt a mai ifjúság részére csak azoknál jöhet számításba, kiknek saját földbirtokuk van.

Tömegek elhelyezése tekintetében csak a kereskedelemmel párosult iparnak van. Ezt a két foglalkozási ágat eddig különkülön osztályozták, de a mai nagy gazdasági versengés a kettőt egyes szakmákkal szinte egyesítette. Ma már mindenki előtt tisztán látható, hogy az iparos árúit kedvezőbben értékesíteni csak kereskedői fogásokkal tudja. Ha az iparos bármilyen jó árút is készít, haszonnal árúit értékesíteni csak úgy tudja, ha jó kereskedő is. Ez az ipar mindkét fajánál, úgy a kisiparnál, mint a gyáriparnál feltalálható. A kisiparos az általa készített árúkat vásárról-vásárra hordja értékesíteni, ami már kereskedelem, mert az ipar hatáskörébe csak az árúk elkészítése tartozna, míg más városokban való árusítása már a kereskedelem hatáskörébe tartozik. A nagyipar helyzete majdnem ugyanez csak az a különbség, hogy a nagyipar az egyes városokban elárusítóhelyek felállításával tisztán kereskedői üzletté alakul át. Közvetve kerül érintkezésbe a fogyasztóval, tehát a kereskedelmet kizárja. Bármennyire is tiltakoznak ez ellen a tisztán kereskedelmi foglalkozásúak, ezen fejlődési folyamatot megállítani nem lehet és így a kereskedelem egyes faja lassú sorvadásnak indul.

A termelés fokozása, csökkentése, továbbá az árkalkuláció pontos ismerete a kereslet és a kínálat alkalmával előálló helyzetek pillanatnyi felismerése jellemzi a képzett iparost és kereskedőt. Ezek helyes felismerése és alkalmazása nagyobb képzettséget igényel, miért is ma már boldogulni csak az átlagon felül képzett iparosok és kereskedők tudnak.

Eljön az az idő, amikor az iparos és kereskedő pályához a tanoncévek előtt érettségit követelnek. Jelenleg a szülők gyengén tanuló fiaikat avval ijesztik, hogy „fiam, ha nem tanulsz, inas lesz belőled." Ezen szavaknak legtöbbször nincs és nem is lehet meg a kívánt hatásuk, hisz a mai ifjúság világosan látja, hogy bár az ipar és kereskedelem pangása mellett is sok kereskedő és iparos sokkal jobb helyzetben van, mint a rendkívül nehéz viszonyok között élő tisztviselő. Magántisztviselőkről van szó, mert állami és egyébb közhivatalokban a kisebbségi ifjúságnak a helyzete még nehezebb. Az iparral párosult kereskedelem fénykorát akkor fogja élni, ha ehhez a pályához is magasabb iskolái képzettséget követelnek, mert a szellemileg kevésbé képzett iparos és kereskedő a

képzettebb generációval a versenyt felvenni nem fogja tudni. Ebben a korban a szülők majd azt fogják mondani gyengén tanuló vagy tanulni egyáltalán nem akaró gyermekeiknek: „fiam, ha nem tanulsz, inas sem lehet belőled."

Az ipar és kereskedelem is válsággal küzd, ennek dacára láthatunk országunkban iparosokat és kereskedőket, akik eredményes munkát produkálnak, ami szintén több tudás és ezzel párosult nagyobb ambícióra vezethető vissza. Az ipart háromféleképen osztályozzák: házi, kis és nagy, illetőleg gyáriparra. A háziipar már majdnem teljesen elsorvadt, úgy hogy a termelésben jelentős tényezőként nem szerepel. Ma már úgyszólván csak a kis és nagy, illetőleg gyáriparról lehet beszélni. Ezen egy termelési ág is óriási harcban áll egymással és a kisipar kilátástalan harca a szemünk előtt játszódik le. Ahogy a kisipar elsorvasztotta a háziipart, ugyanúgy a kisipart is megöli a nagyobb tőkével rendelkező olcsóbban termelő gyáripar, mivel minden idők természeti törvénye, hogy az erősebb felfalja a gyengébbet.

Ezekután mindenki önkénytelenül felteszi önmagának a kérdést, hogy minek menjen el iparosnak, amikor gyáros mindjárt nem lehet belőle. A dolog nem olyan kilátástalan, mert a gyáriparnak a kisipart magába olvasztó törekvése lassan történik és mire a kisipar a háziipar sorsára jut, az átalakulásnak ez időtartama alatt, még néhány generáció a kisiparból fog élni. Úgy a gyáriparnál, mint a kereskedelmi vállalatoknál megfelelő iskolai képzettséggel tisztviselőnek is szívesebben alkalmazzák a szakmát kitanult ifjúságot, mert kielégítő eredményes munkát csak megfelelő iskolai képzettséggel párosult szakképzetiségű tisztviselőktől lehet várni.

Kimondottan jó kisiparosra még hosszú évszázadokig szükség van, mert a kisipar mindenkor az egyén, míg a gyáripar a tömeg ízlését, illetőleg szükségletét tartja szem előtt. Azonkívül a tanult, képzett kisiparos a gyáriparnál mindig könnyebben elhelyezkedhet, mint a kevésbé képzett. Hangsúlyozom, hogy csak képzett iparos és kereskedő tud csak megfelelő elhelyezkedést találni, mert az átlagon felüli, az átlagos munkások, ha el is helyezkednek, úgy létminimum alatti munkabért tudnak csak elérni és tisztán ezekből alakul a munkanélküliek légiója is.

Az ipar és kereskedelem az a két foglalkozási ág, ahol minden ország kisebbségi ifjúsága megfelelő tudás és ambíció mellett elhelyezkedést tud magának biztosítani, mert ezeknél a foglalkozási ágaknál jön a nemzetiségi kérdés legkevésbé tekintetbe. Azért legkevésbé, mert a tőke nem ismer országhatárokat, nemzetiséget, mert mindenkor nemzetiségre való tekintet nélkül a legjobb munkaerőket alkalmazza és oda vonul, hol legjobban biztonságban érzi magát és hol kereseti lehetőségek vannak.

Minden ország kisebbségi ifjúsága részére az ipar és kereskedelem nyitva áll, hol tőke nélkül is, de csak tudás és ambíció által jövőt biztosíthatnak maguknak.

C. F.

A FALU

Bajmok

Írja: Kókay Károly 3

Hivatalos jelentés a lakósság értelmiségéről

Tíz év eltelte után a közönséges jelentéseket a községi ügyviteli szabályzat értelmében ki kellett selejtezni. Az első jugoszláv jegyző szabályszerűen járt el, amikor kályhabegyújtás céljaira engedte át azt a jelentést is, amelyből idézem az alábbiakat. Miniszterpapírra van írva. Ezért tűnt föl és ezért tettem el emlékül. Az akkori főispán meghagyására Lichtneckert József volt községi jegyző *1904. szeptember 29-iki kelettel* „különös tekintettel a várható politikai alakulásokra" többek között a következőket jelentette:

„. . . szükségesnek tartom előrebocsátani azt, hogy Bajmok község lakóssága kiválóan szorgalmas és munkás, de végtelen korlátolt gondolkodású emberekből áll, akik egy-két vezetőembernek befolyása alatt állván, soha önnálló akaratelhatározásra nem juthattak, hanem mindig csak azt tették, amit vezetőembereik általuk elérni óhajtottak."

„A községi lakósság . . . közmondásszerű korlátoltságának, mondhatnám ostobaságának valódi oka az elemi iskolák hátramaradottságában, a szükséges szellemi művelés elhanyagoltságában . . . keresendő."

Jelentése további folyamán siránkozik a jegyző, hogy a falu népe a kisbíró szavára jobban hallgat, mint a tanítókéra. Azidőben annyira nem volt semmi tekintélye a római katholikus jellegű tanítói testületnek.

Bár a jegyző általában a község lakósságáról szól, de a jellemzése mégis kizárólag csak a magyarajkúakra vonatkozott.

A főispánt az érdekelte, hogy a kormánypárt kiknek a szavazataira számíthat. A falu bunyevácai és németjei mindenkor a kormányt támogatták. A magyarok akkor ellenzékiek: 48-as függetlenségiek voltak.

A bajmoki magyarok politikai fővezére egy, már a magyar uralom alatt is erős szláv érzelmeiről közismert *bunyevác* tekintélyes gazda volt. Csekély ok miatt a községi bírói állásától elmoz-

dították, ettől kezdve lett függetlenségi párti. A bajmoki magyarok voltak a sakkfigurái ahhoz, hogy borsot törjön a 67-es megyei vezetőség orra alá. Hithü függetlenségiek nem voltak.

Aki a kormányt támogatta, annak volt elsőbbségi joga a hatósági engedélytől függő kedvezményekhez. Ellenzéki magatartásával ebből zárta ki magát a községi magyarság: főleg egy bunyevác gazda kedvéért.

Cikkemben csak a magyarajkúak mozgalmi megnyilvánulásaival kívánok foglalkozni. Sajnos, nagyon sok benne az „észnélküliség."

A falu akkori előkelő hölgyei társadalmi kötelességüket azzal hitték teljesítettnek, hogy a legújabb divat szerint szépen kiöltözködtek és bőséges szabad idejüket a férjük keresményéből nagy pénzben való kártyázással ütötték agyon. Hogy nemes szórakozás lett volna továbbművelni a fiatal anyákat: ilyesmi hölgyeink eszébe nem jutott.

A jugoszláv uralom óta a helybeli papság kifogástalanul udvarias, előzékeny magatartást tanúsít a javarészt másvallású jegyzők irányában.

Bezzeg másként volt a magyar uralom idején. A ránkmaradt újságcikkek letagadhatatlanul bizonyítják, hogy a katholikus, nagycsaládú, valóságos szolgabíróból lett Lichtneckert jegyzőt az 1907—1913 években a helyi papi kőrök milyen embertelenül üldözték. Így büntette meg Isten a jegyzőt ama botlásáért, mert a semmi jogi alappal nem biró, törvényes néven ágybér (1790—1: XXVI. tc. 6. §), szépített néven párbér képzeletbeli követelést a községgel olyformán váltatta meg, hogy még a kivetés, beszedés és könyvelés nagy-nagy munkáját is teljesen ingyen végzi a jegyző alárendelt hivatalnokai segítségével.

Minden bizonnyal a serdülő legénykék és a fiatal férjek továbbművelése istenes cselekedet lett volna: a gyűlöletszító hosszú újságcikkek helyett . . .

Azok a szabadidő nagybirtokosok, akiknek a lakósság nagyon tisztes megélhetést biztosított, a magyar uralom alatt népművelési kötelességüket nagyon, de nagyon elhanyagolták, sehogysem teljesítették. Nem csoda, ha a nép tudatlan maradt. A helyi tettekkel tényezők vajjon megszedhették volna-e magukat olyan könnyen, ha a nép tanultabb? Aligha!

A mai magyar értelmiség. Az arany és a nem arany ifjak

A községben szép számmal van tanult ember, de azért magyar társadalmi élet egyáltalában nincs. A bajmoki magyar értelmiségiek oroszlánrésze képtelen arra a magaslatra emelkedni, hogy a tanultság kötelez. Képtelen véreinek vezére lenni, hogy azok a szegény tanulatlanok mindig a törvényes keretek között mozogjanak. Törvénytisztelő a nép, de gyámolítóra mégis szüksége van.

Határtalan faragatlanság, fegyelmetlenség, különcködés, neveletlenség, önteltség, összeférhetetlenség, pöffeszkedés stb. társadalmi-

életbomlasztó csúf tulajdonságok nyilvánulnak meg náluk, egyenként vagy többenként. Egyik-másik a legnagyobbfokú piszkosságig fösvény, pénzéhes.

Tanulmányaik végzésének tartama alatt jártak a nagy világban, kellett finom urak társaságában forogniok, de a jómodor sehogyse fogott rajtuk. Szórakozásuk megnyilvánulása olykor elrémítő. Nyilvános összejövetelük rendszerínti tartozéka a fülsiketítő lármázás, üvöltözés.

„Az a fő jó, mit annak vall az *én*" vezérfonálként húzódik végig minden cselekedetükön. Máshoz nem alkalmazkodnak, másokat semmibevesznek.

Az egyke gyermeknek minden szeszélyét vakon teljesíti a szülői majomszeretet. Ezzel rontják meg; ferde, félszeg fölfogásúvá teszik őt. A bajmoki értelmiségiek között sok az egyke.

A maguk közötti érintkezésre megemlítem az újságokban is méltatott jellemző esetet. *„Ne haragudj Jóska!"* vezércikkben a *Napló* 1933. március 28-iki száma tárgyalja az egyik magyarnevű orvosnak a másik magyarnevű helybeli orvoshoz intézett nyitott névnapi üdvözletét.

Az ugyancsak Szuboticán megjelenő *Narodna Reč* 1933. április 2-iki számában: *„Rasredi se Moric!"* (Pukkadj meg Móric!) címen három hasábon szerbül válaszolt és bizonyos megfékező rendszabályokat javasolt.

Ismeretlenség homályába rejtőzött el a vezércikk értelmi szerzője: sugalmazója, tanult embernek látszik. Kár oly szerénynek lennie! Nélküle nem teljes a most bemutatott *bajmoki úrimodor kórkép.*

Még 1927-ben az egyik érettségizett, vagyonilag független gazda elvállalta az akkor uralmon volt legerősebb országos párttal szorosan együttműködött, állítólag magyar helyiszervezet elnökjelöltségét. Nagyobb nyomaték kedvéért a jelenvolt harmincunknak keményen a markába is csapott. Erősen tartja magát a hír, hogy vállalkozásáért fegyvergyakorlatra való bevonultatás dajkameséjével ijesztettek rá.

A világháború alatt tartalékos főhadnagy megszegve harmincszoros kézadással tett igéretét, nyúlszívűen úgy megszökött az elnökjelöltségtől és úgy elrejtőzött a tanyáján, hogy csak hetek multával mert mutatkozni.

A közelmultban rövidéletű elnökséget is viselt és sikerült megcsillogtatnia az ilyen tisztségre való teljes rátermetlenségét.

Nem vezetett, hanem őt terelgették ide-oda.

„Bújt az önérdek, fitymált a negéd"

arany-mondás csak részben fejezi ki az itteni állapotokat, mert azok sivárabbak. Ismerek több olyan magyarnevű értelmiségit, akik a szülői háznál és családi körükben csak magyarul beszélnek és mégis nyiltan azt hangoztatják, hogy nem magyarok. Vannak olyanok is, akik más nemzetiségűek előtt tagadják magyar voltukat és

ha tőlük magyar kérdezi a nemzetiségüket, — kétessé vált — adósak maradnak a válaszadással.

Ha a helyes magyarságról, az egyetemes kisebbségi magyar sorsról esik szó, a bajmoki magyar értelmiség legtöbbjének nyegle, olykor félkegyelmű vigyorgásra csempül a szája vagy pedig lekicsinylő, hangos nevetésben tör ki. Ne feledjük, hogy egyenes leszármazói azoknak, akiket néhai Lichtneckert jegyző olyan igazán sikerülten jellemezett.

Ilyen elemek, még ha lenne is hozzá kedvük — ami nics: képtelenek észszerű és törvényszerű kisebbségi mozgalom vezetésére. Nincs tekintélyük sem a népüknél, sem a hatóságok előtt.

Van közöttük olyan is, aki uszályhordozója fölfuvalkodott tudatlannak. Az ifjabb nemzedék eddig még semmiképpen nem engedi sejttetni, hogy milyen nyomdok után indul. Nem ad életjelt magáról. Ha igen, az csak duhajkodó mulatozásban nyilvánul meg. Őket, akiké a jövő, éppúgy hidegen hagyja a nemzetiségi hovatartozandóságuk kérdése, mint azokat, akiké a jelen.

A bajmoki magyarság a bajmoki kereskedőkre keveset számíthat.

A kézműiparosok bár általában jó munkások, de a szellemi színvonaluk bizony alacsony. Akad közöttük olyan mosdatlan szájú, hogy amikor leereszkedik a *parasztokhoz*, azok kibírhatatlanul mocskos beszéde miatt kénytelenek szájonverni és kidobni az utca sarába. Nem használ semmit. Másnap ismét olyan. Az illető nélkülözhetetlen tagja az iparos választmányoknak.

Van egynéhány hasonló kereskedő és iparossegéd is, akik szintén szétbomlasztói a társaséletnek.

A magánbecsület, — a politikai és üzleti becsület különbözősége

A magyar uralom idején folyton azt hirdették, hogy a politika nem más, mint az urak huncutsága, továbbá hogy a becsületek között nagy különbség van, míg végre a bajmoki tudatlanok nagyon is elhitték. Igyekeznek is abból hasznot meríteni.

A magánbecsületet szigorúan veszik. A politikai és üzleti becsület miatt igen sok a panasz.

A magyar érdekeket oly sikertelenül szolgáló úgynevezett helyi magyarpárt már a történelemé. Annak ügykezelése és pénzkezelése a magyarságra nem sok dicsőséget hozott. Szemérmetlen intézkedések és erőszakoskodások fordultak elő, aminek gazdája nem volt. A vezetőség a pártkeret egész élettartama alatt egyetlenegyszer sem volt hajlandó sáfárkodásairól számadást adni. Ma sem tudni mi történt a bevételekkel.

Jobblétre szenderült egy szövetkezeti mészárszék is. Amíg működött a napibiztosokat mindig lehetett látni, amint a kocsmában délelőtt és délután borozgattak. Megszűnése óta nem látni őket.

Ott is — itt is egy és ugyanazon elemekből áll a vezetőség.

Krokodilus könnyeket hullatnak azért, hogy a helybeli németség összetart. Követi vezéreit, a helybeli magyarság meg széthúzó. Ez igaz. Nem szabad elfeledni, hogy a bajmoki magyarságnak választott vezérei nincsenek. Akik ilyenekül kiadják magukat, azok önföltoltak. Semmi jogosultságuk nincs a magyarság nevében beszélni.

A legutóbbi országos választások alkalmával beigérték a kormánypárt jelöltjének, hogy a bajmoki magyarság a kormányt fogja támogatni. És a magyarságnak nagy többsége az ellenzékre szavazott.

A gőgös önföltolt vezetők, akik bizonyos számú hold földnek a tulajdonosai, (ez teszi őket semmiből valamivé) a szegény magyart lenézik, csak cselédnek tartják. Ők a gazdák, szerintük a cselédnek a politikában is kutyakötelessége a gazda parancsát vakon teljesíteni. Noha rá vannak szorulva mint munkaadóikra, mégis gyakran ellenük foglalnak állást: vagyis elitélték a néhai magyarpártnál és a más alakulatoknál megnyilvánult működésüket.

A legszegényebb néposztály is tart fönn több halottas, temetkezési társulatot. Nincs azoknak az ügykezelése és a pénzkezelése körül soha semmi baj. A gazdák által vezetettre meg erősen panaszkodnak. Ez is bizonyíték, hogy a módosabbak közéleti tevékenységének rúgója a rideg egyéni önzés. Ennek sikere érdekében puffogtat el olykor-olykor érzelgős szólamokat. Jellem, józan értelem dolgában a helybeli szegényebb magyarság fölöttébb áll a módosabbaknál. Csak természetes, hogy nem ismeri el vezérének a retyerutya, koma-sógor önföltolt vezetőséget, akiknek a közéleti szerepléseinél a körmeikre nagyon kell vigyázni.

Az 1927. évi községi választások alkalmával két németnevű magyar gazdát a demokraták listáján választották meg. Nem tellett bele két hét, faképnél hagyták a demokratákat és beléptek a magyarpártba, amelyet röviddel azelőtt minden erejükből gyaláztak. Ennek a vezetésége viszont őket. Nagyon egymásraleltek. Azóta együttműködnek. Ilyesmit a kevésvagyonú, illetve munkás magyar nem tesz. Becsületbevágónak tartja. Ezeknél csak egyféle becsület van: és azt állják is . . .

Tisztelet a nagyon csekély kivételnek, a gazdák nagyon hajlamosak a köpönyegforgatásra. Láthatatlan drótonrángatott bábúi egy más nemzetiségű nagyobb gazdának. Amit ez általuk elérni akar, azt teszik. Szakasztott úgy, mint 30 évvel ezelőtt. Azóta változatlanul egyformán. Csak ilyen mézes madzagot kell a szájukhoz dörgölni, hogy ők előkelőek, akkor nem adják magukat össze olyan „csőcselékkel" mint a kevésvagyonú illetve vagyontalan magyarok. Nemzetiségre való tekintet nélkül csak az úgynevezett előkelőekkel tartanak.

Hihetetlen, hogy mindent meg nem tesznek azért, hogy községi előljárók vagy képviselők lehessenek. Még hihetetlenebb, hogy annak megtartása érdekében milyen gerinctelen puhányokká válnak. Nincs az a községi megkárosítás, visszaélés, amit meg ne bocsá-

tanának. A községi érdek és a nemzetisége érdekeinek elárulása náluk semmi. Legfontosabb az, hogy ők megmaradjanak a „hévatalban". Dagad a keblük a büszkeségtől, amidőn a községi hintó becses személyüket végigröpíti az utcán. No meg aztán, ami a fő — bár e téren is leromlottak a gazdasági viszonyok — de azért mégis, ha nem csurran, hát csöppen: *áldomás.*

Van néhány gyermektelen gazda, akiről a közhit azt tartja, hogy a pénzét lapátolással védi a megpenészedéstől. Ha valaki magyar művelődési célra megy hozzájuk, olyan síránkozásba fognak, hogy a gyűjtő majdnem a sajátjából nekik ad alamizsnát.

Vegyük csak a sok-sok között a legjellemzőbbet, egy fiatal, gyermektelen 150 holdas gazdát. Neve a jótékonycélra adakozók sorában nem igen található. De ha úgy néha-néha a faluvégi kurtakocsmában kedve kerekedik, együltében elmulat ötezer dinárt is. Kell élni a kocsmárosnak és zenésznek is. Nagyon meg lettek volna elégedve 4500-al is. Ha 500-at művelődési célra juttat, óriási adományáért nem győzte volna hallgatni a sok magasztalást.

Általában italra sokat áldoznak, csak a művelődési célra sajnálják a pénzt. Kocsmasöpredékeknek nevezik azokat, akik déli harangszóra nem mennek haza ebédelni. A mostani pénzszűk világban a számuk apadt, de ha pénzhez jutnak, különösen hetipiac alkalmával, tőlük nem lehet kisöpörni a kocsmát, míg teljesen meg nem szítták magukat. Ez a folyamat délelőttől estefeléig tart.

Közművelődési kísérletek

Mint a fölöszlatott becskereki központnak szombori körzetéhez tartozó fiókja alakult meg. Mint rendesen, itt is azok furakodtak be a vezetőségbe, akiknek eddig még sikerült minden vállalkozást — sírbatenni. A hamar bekövetkezett központi fölöszlatás miatt ezúttal nem tehették: ők.

Az önnélkülözhetetlen akarnokok bepártfogoltak a választmányba annyi személyi hívüket, amennyit csak birtak. Színielőadásrendezőjelöltül egy, az üzletét évekkel ezelőtt beszüntetett szatócsot hoztak be a választmányba. Ha az a játékos magától bele tudta magát élni a szerepébe, akkor az ment valahogy. A szakavatatlan rendező vajjon milyen útbaigazítást adhatott a műkedvelőknek. Előadattatott már olyan darabot is, ami értesülésem szerint a Steinhardt-mulató műsorán is szerepelt. A vezetőség fölfogására jellemző, hogy amikor volt a választmányban néhány ráérő, érettségénél magasabbképzettségű egyén, akkor az ő szemükben a félbemaradt szatócs a színészeti szaktekintély.

Az a néhány gyűlés, amelyet a választmány tartott, rendszertelen kapkodás volt. Az elnökség semmi előre kidolgozott munkaprogramot adni nem tudott. Fejetlen volt.

A választmányi póttagságok adományozását is megkezdték újból. Az egyik választmányi ülésen megjelent néhány csak elemi iskolát végzett és a betűvetés mesterségében nagyon fogyatékos

ismeretű földesgazda. Kérdésemre, hogy mit keresnek a gyűlésen, mikor őket a közgyűlés nem választotta meg tagokul, azt a választ kaptam, hogy az elnökség szükségesnek tartja a művelődési kérdésekben az ő véleményüket is kikérni.

Az alatt a pár hét alatt ennyi minden történt. Mi minden történhetett volna egy év alatt!

Ripők urasodásnak indult — a régi jó parasztböcsület

Petőfi (Útirajzok 38.) írja: „. . . a gulyás megemeli előttünk kalapját, — nem szolgaságból, hanem emberségből, mint magyarhoz illik".

Faluhelyen ismerik egymást az emberek. Még háború előtt, ha valaki köszönés nélkül haladt el, azt az utcánülők hangosan megszólták. Bajmokon nagyon fölkapták a nemköszönést. Általában nagyon kezd elharapódzni a szóbanforgó szokás.

Eötvös Károly: „A nagy per" című műve III. kötetének 114. oldalán írja, hogy zsidószokás az, hogy a gyermekek tegezik a szüleiket. Nagyon divatbajött ez is.

Édesapám, édesanyám! a tősgyökeres magyar megszólítás. Sok nyelvben nem is lehet így mondani, mert azt jelenti, mintha a szülő mézzel vagy cukorral lenne megédesítve.

Apa, anya! Apus, anyus! Anyuci, apuci! Apika, anyika! stb. kötelező megszólítással illetik szüleiket manapság a gyermekek. A rendes magyar megszólítást az uras parasztok — parasztosnak tartják. Még az: Apja, anyja! Bátyja, nénje! harmadik személyű birtokragos szavakat is inkább használják megszólításul, mint a jót.

A háború előtt ingben-gatyában végezték meleg időben az izzadságos munkákat. Ma ritkaságszámba megy az ilyen „maradi". A nagy többség pantalóban aszalódik a tikkasztó hőségben. Éjjel meg a nagy dunyha alatt, amivel télen nyáron takaródzik bent a szobában. Manapság már ritka, mint a fehér holló a szabadban alvó.

Nagyon kevés a padlózott szoba. A köpőcsésze, vagy köpőláda is csak fényűzési cikknek számít. A bajmoki magyarság korlátoltságánál fogva az egészségi óvóintézkedéseket nem tartja be. A saját kárára makacs. A szobák szellőztetése úgy történik, hogy vagy csak az egyik ablakot, vagy annak csak a felét tartják rövid ideig nyitva, de úgy hogy a leeresztett csipkefüggöny gátolja a friss levegő beözönlését.

„Elég . . . a példa fáj!"

Összefoglalás

Mint az előadottakból kiviláglik a bajmoki magyar földmívesosztály nem számíthat az értelmiségre, még kevésbé a kereskedőkre. Az iparosok semmivel sincsenek magasabb szellemi színvonalon.

A huszonöt-harmincév körüli fiatal nemzedékre vár a föladat, hogy kezébe vegye sorsának intézését. Ha lesz annyi ereje, hogy a levitézlett öregeket, akik szereplésükkel annyi kárt okoztak, a kuckóba kergeti, akkor lassan sok minden jobbra fordulhat. Ha nem lesz, akkor a bajmoki magyar kisebbségi életre is ráillik a költő mondása:

„Multadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény!"

Nem volt szándékom a fekélyeket a hízelgés szépségtapaszával betakarni. Sőt, a könnyebb eltávolíthatás céljából föltártam azokat.

(Vége)

A kisebbségi tanoncok helyzete

Kisebbségi helyzetünkkel csak akkor lehetünk teljesen tisztában, csak abban az esetben ítélhetjük meg ezt a helyzetet világosan, ha valamennyi munkacsoportba tartozó magyar, gazdasági és kultúrális helyzetét ismerjük. Ezért kell ismertetni az értelmiségi pályákon levő fiatalok helyzetén kívül a földmunkás, az ipari és kereskedőinas, az ipari és kereskedősegéd, valamint a gyárimunkás gazdasági és kultúrális helyzetét is.

E munkacsoportokba tartozók gazdasági helyzete az utóbbi 15—20 év alatt rohamosan hanyatlott. A gazdasági válság természetesen még inkább súlyosbította a helyzetet. A termelési technika hatalmas fejlődése és a társadalmi rendszer visszamaradottsága közti ellentét — mely a világgazdasági válságot előidézte — tömegesen szülte a munkanélkülieket, akiknek helyzete a lehető legsúlyosabb, habár a még dolgozóké sem fényes. Ez egyének kultúrális igényeit csakis úgy ismerhetjük meg, ha ismerjük anyagi helyzetüket és ezen keresztül igyekszünk őket megérteni. A világválság nehéz problémáját sokan igyekeztek megoldani, de az eddigi kisérletek mind eredménytelenek voltak s a világválság megmaradt kisérleti problémának . . . Nem várhatunk valami idegen segélyre, helyzetünkön magunknak kell segíteni.

A dolgozók helyzetének ismertetésénél vegyük pl. az inasokat (iparos, kereskedő, gyári, stb. stb) Törvény szerint 14 év a legalacsonyabb kor a szerződésre. Figyeljük meg e fiúk eddigi életét és helyzetét. Egy kis százalékának meg volt a lehetősége, hogy elvégezzen négy elemin kívül négy alsó középosztályt, de a legtöbb csak négy elemit vagy még annyit sem végzett. Olvasni és nevét leírni talán mind tudja. Testileg a legtöbb gyönge, kicsiny

— kivált a mostani háborús nemzedék, látszik nem ismerték a jólétet. Szellemileg — nevelés híján a legtöbb esetben — igen visszamaradottak, mivel a szülők nem tudtak nevelni, vagy rosszul neveltek. Sok esetben a szülők dolgoznak s így a gyerekből uccagyerek lesz, az uccán kapja a „nevelést." Nagyon sok gyereket elemi iskola után kifutónak adnak, természetes, hogy mint ilyen, nem sok jót tanulhat és nem fejlődhet testileg, szellemileg kellöen. A szülőknek, akik kisfiaikat így „állásba helyezik" bizonyosan szükségük van arra a 100—300 dinárig terjedő összegre, tehát emiatt őket nem terheli a teljes felelősség, ez már társadalmi szétzüllésre mutat. Ez a törvény kijátszása, mert így nem mint inasok, hanem mint kifutók mégis dolgoznak 14 éves koruk előtt és ezáltal fejlődésük gátlást szenved. Ily módon a gyerekek még egész fiatal korukban, a fejlődés legveszélyesebb korszakában is kénytelenek dolgozni s a ma problémáiba bekapcsolódni.

Ezt elősegíti sok esetben a nem magyar elemi vagy középiskola, a nem magyarokkal való barátkozás. Úgyszintén még kiskorukban rákapnak különböző rossz játékra, főleg a futballra, amely olyannyira elvakítja őket, hogy egyedüli beszédtémájukká és szórakozásukká válik. (Ugyanezt lehet tapasztalni „intellektueleknél" is.)

Kérdés milyen a szellemi világuk ezeknek a gyerekeknek?

Futball, mozi, esetleg ponyvaregény.

A futballra még kitérünk a továbbiakban. Mozinál a következő témájú darabok jönnek számításba: detektív, kalandos és cowboy film. Az ily filmek csakis rossz nevelő hatással lehetnek a gyermekek szellemi világára. Azok, akik olvasnak (nagyon kevesen vannak) szintén hasonló dolgokkal foglalkoznak: Nick Carter, Indiánus történetek stb. Ezeknek romboló hatása már régen megállapított tény.

Körülbelül így fest az inasnak ment fiú. Ilyen körülmények között él, ilyen szellemi életet.

Az inasév 3—4 évig tart. Van néhány szakma, melyben az inas helyzete, legalább is az anyagi, nem oly nehéz. A többség helyzetét megkiséreljük vázolni. Először is milyen a viszony a munkaadó és inas, illetve segédek és inas között. Azokban a szakmákban, ahol nem áll erős szakszervezet a munkások mögött, a gazda túlságosan kihasználja az inasgyereket. Naponta nem 8—10 órát, hanem 12—16 órát dolgoztat és nemcsak a szakmába tartozó munkát végezteti vele, hanem mindennemű más munkára is felhasználja, mint pl. vízhordás, favágás, gyerekjátszatás, stb. Nem adja azt a fizetést, amelyet a törvény előír, vagy ha ad is, nevetséges kis összeget, 50—150 dinárt havonta, de azt is csak az utolsó inasévben. Ez e mai rendszer jellegzetessége. A legtöbb esetben semmiért is ütlegeli a gyereket, sokszor oly módon, ami a középkorra emlékeztet. A gyereknek semmihez sincs joga, nem szabad véleményt nyilvánítania, mert mindezért „drágán meglakol". A munkaadó és inas, vagy segéd és inas közötti viszonynak semmiféle demokratikus, sőt még emberi jellege sincsen. Az inasgyerekben

nevelik azt a tudatot, hogy alacsonyabb emberszámba megy, hogy ez a viszony természetes és ennek így kell lennie! A mester-gazda ugyanezeket a „jogokat" ráruházza segédeire is, akik örömmel élnek ezekkel a jogokkal, mert így akarják visszaadni azokat az ütlegeket, amiket ők inaskorukban az akkori segédektől kaptak.

Milyen az anyagi helyzete, azaz ellátása az inasoknak? Két eset áll fenn. Otthon, vagy mesterénél van ellátása. Ha otthon, akkor az első kérdés: milyen felfogásúak a szülők, milyen helyzetben élnek, hányan vannak, milyen a társaságuk stb.

A második fontos kérdés az otthonon kívüli társaság, a barátok, azok felfogása stb. Ez a kérdés már a pubertás kései éveiben és a nemi érettség kezdetében válik időszerűvé. Itt lenne szükség észszerű, komoly és igazi nevelésre, felvilágosításra, nehogy tévútra lépjenek, amit később már alig lehet orvosolni. E téren nemcsak az inasoknak hiányzik a tudományos felvilágosítás, hanem minden hasonló korban levőnek. Itt hiányzik tehát sok esetben a nevelés, a jó társaság és rendes ellátás.

Ha viszont az inas mesterénél van ellátáson, ott éri csak az igazi rossz sors. Rendszerint a mester a legvégsőkig kihasználja, maradék ételekkel, hulladékokkal táplálja, valami kamrafélébe, padláson vagy konyhában ad hálóhelyet részére. Gyakran megtörténik, hogyha a gyerek enni kér, szidást és verést kap. Sok esetben a lealacsonyítás minden határon túl megy.

Vannak olyan mesterek is, akik fölvesznek egyszerre több inast is, (vagy kifutót, tisztviselőt, munkást) 1—3 hónapig terjedő ingyenes „próbaidőre" s amikor a próbaidő lejár, mint „nem megfelelőt" elbocsájtják őket. Ez a „szabadszerződés" egyoldalú kihasználása.

A női inas helyzete még rosszabb. Vannak olyan helyek ahol a női inast (kiszoláló lány) egy feltétel mellett szerződtetik: a főnök úr vagy a vevők szobakulcsát el kell fogadni s a „meghívásra" meg kell őket látogatni. Ez a legnagyobb lealacsonyítás és mivel sok esetben e szegény lányok a legsúlyosabb anyagi kényszerűség miatt beleegyeznek a dologba, a legerkölcstelenebb helyzet áll elő. A ftú inasokat kétszeresen a női inasokat háromszorosan: társadalmilag és sexuálisan alacsonyítják le és használják ki.

Foglalkoztunk már a fiúk inasévek előtti szellemi világával. Ez a szakmatanulás ideje alatt sem változik meg lényegesen. A futball természetesen a legfontosabb szórakozás, amelyhez még egynéhány korlátozó mulatság (ivás, tánc, kártya, „udvarlás") járul. Vajjon ily körülmények között lehet-e belőlük egészséges gondolkozású ember? Milyen szellemi felfogásuk van ezeknek a fiúknak? Kiket terhel a felelősség ezért? Elsősorban a társadalmi rendszert és utána a magyar fiúkért bennünket is, mert nem teszünk meg értük minden tőlünk telhetőt.

Milyen emberek lesznek ezekből a fiúkból? Testileg és szellemileg beteg, kihasznált, apatikus egyének. Csőcselék lesz belőlük,

tudatlan, ki mindenkinek hisz. Ezt nem szabad bevárnunk. A baj ott kezdődik, hogy nincs egy oly mozgalom amely megmutatná a helyes utat, mely egybe ölelné a szétszórt falvak akaró embereit, támogatná, segítené s együtt érezne velük, együtt viselné a jó és rossz sorsot is. E támogatás következtében új lelkesedés, bizalom, erő buzdítaná őket a jobb és szebb cél elérése érdekében.

A szakszervezetek javíthatnának esetleg az inasok anyagi és kultúrális helyzetén. De először: nincs szervezetük minden szakmában és ha lenne is kérdés, tennének-e komolyan valamit, másodszor: ez csak valamicskét könnyítene helyzetükön, jogaikat alig védené és csak minimálisan javítana anyagi állapotukon.

Az emberi lélek fejlődésében legfontosabb a nevelés. A nevelés jó és rossz oldala egyaránt megmarad és a későbbi életfelfogást irányítja. Az ember szellemi életét nevelése, ezt meg anyagi helyzete határozza meg; tehát ha egységes magyar iparosnemzedéket akarunk nevelni, úgy az anyagiak terén is kell értük valamit tenni.

Mi a teendő tehát? Minden városban és faluban össze kell hozni az összes dolgozó ifjakat (inas, kifutó, földmunkás stb). egyesületbe s ott aztán kikutatni minden egyes esetet. Ahol szükséges testületileg kell fellépni, segíteni kell őket, a fiúkat csak tisztességes mesterekhez adni stb. stb. Természetesen a létjavitási módozatokat a vezetőknek részletesen meg kell tárgyalni. Esetleg közös konyhát és lakhelyet kell berendezni azok részére, akiket a szülők nem tudnak eltartani. Ez a dolog komoly munkát igényel, de ha egyszer ez az egyesület magába foglalja az egész helyi lakosságot mint tagokat és pártoló tagokat — akiket e célból az értelmiségi idősebb ifjaknak kellene megszervezni — akkor nem csak ennyit, de sokkalta többet el lehetne érni. Anyagilag ily módon oldhatnánk meg a dolgot. Most már nézzük a kérdés könnyebb oldalát, a kulturális ügyet. Az egyesületben összejönne a serdülő ifjúság. Előadásokat kellene tartani (népszerűen), megismertetni velük a tudományok minden ágát, magyar történelmet és irodalmat. Különösen társadalmi, gazdasági és orvosi előadások fontosak. Könyvtárat kell létesiteni és így megmenteni az ifjuságot a ponyvaregényektől és más modern szennyirodalomtól (Pittigrilli és a többiek). Ma pl. előfordul sokszor, hogy az olvasni vágyók alig tudnak más könyvhöz jutni mint Courts-Mahler, Crocker és hasonló regényekhez. Nincsenek könyvtáraik, ahonnan építőerejű és felvilágosító irodalmi termékeket kölcsönözhetnének. Rég letünt írók romantikus meséi, még jobban eltávolítják őket korunk és életünk problémáitól s ennek következtében nehezebb a reális élet vérkeringésébe bekapcsolódniok. Csakis mai reális irodalmi termékek vezethetik kisebbségi ifjainkat az öntudatosodás és a helyzetfelismerés felé.

A nemi kérdés tekintetében fel kell a fiúkat világosítani, ami által meggátolhatjuk a nemi tudatlanságból származó későbbi zavarok (neuraszténia, nemi bajok) előidézését. A munkás ifjúság ily módon eljut oda, ahova ma nincs joga és lehetősége eljutni: a dolgozó

fiúk eljutnak az értelemhez, tudáshoz, az erkölcsös alkotó élethez. Miért ne élveznék ők is a műveltség áldásait hisz az nem csak egyeseké, kedvezőbb anyagi körülmények között élőké, hanem mindannyiunké. Tegyünk róla, hogy a magyar fiúk megkapják azt ami minden embernek jár: öntudatos, erkölcsös, alkotó szellemű műveltséget. Ha akarunk valóban egy öntudatos és egyetemes munkát, az csak úgy fog gyümölcsözni, ha mi dolgozunk s az alapot megműveljük. Minden ember elveszéséért mi magunk vagyunk a felelősek.

Nem a jó termés eredményezi a jó földet, hanem a jó föld a jó termést. Ha fenn akarunk maradni, akkor nem néhány embert kell nevelni, hanem a tömeget, s főleg a fiatalokat. Rendes nevelést viszont csakis ugy adhatunk, ha anyagi helyzetükön javitunk. Ily módon kapunk egészséges gondolkozású magyar ifjakat. Nem a szellemünk határozza meg létünket, hanem társadalmi létünk társadalmi szellemünket, úgyszintén irányítja tudásunkat gondolatainkat, eszméinket.

Noviszád. **P. M.**

A „Híd" a jugoszláviai magyar fiatalok egyetemes szellemi közösségét hirdeti.

Minden öntudatos jugoszláviai magyar fiatalnak egyetlen tömörülési helye a „Híd"!

Olvasd és terjeszd a „Híd"-at!

ESZMECSERE

Hozzászólás
Dobai Mátyás természettudományi cikksorozatához

Tudományos cikket írni nagy feladat, felelősségteljes feladat. Őszintének és észszerűnek kell írójának lennie. Őszintének önmagával szemben: nem írni olyan tárgyakról, melyeknek csak a fölszínét ismeri; és észszerűnek olvasóival szemben, nem írni olyanról sem, amit mindenki ismer. És még valami: az *időszerűséget* nem lehet *időtartammal,* tehát bőlére eresztéssel pótolni. Különösen érvényes ez a természettudományokra. A természettudományok olyan roppant nagy kiterjedésűek és főként annyira fejlődésben levők, hogy csak akkor számíthatunk az olvasók figyelmére, ha a kifejtések tömörek, rendszerezettek és főként időszerűek.

Dobai Mátyás cikkei szorgalomról és jószándékról tesznek tanuságot. Sokmindent elolvasott és ezt a sokmindent jóindulatúlag át akarja ruházni ránk. Talán hálátlanság is tőlünk megállapítani róla, hogy sokat markol, de keveset fog. És hogy az ilyen sokmindenről beszélgetni szabad, de szószerint leírni nem. Nem szabad tanítási körünket tudási körünkön túlméretezni. Egy ember nem tudhat mindent. E kor az alapos tudást specialistáitól várja el. Vegyük azonban azt, hogy valaki nem érez erre hajlamot, általános, átfogó tanulmányt ír, úgy föltétlen szem előtt kell tartania a speciális kutatók legfőbb eredményeit, de csak a *lényegeset,* a célravezetőt használja föl és nem tetszeleghet magának a műtrágya készítési módjával, vagy egy 500 kilós marha analizisével.

Emellett a tanulmányokban vannak határozottan szép, épületes, a köztudaton és unalmon kívül álló részek is, de közlésükhöz pár oldal teljesen elég lett volna, nem pedig ijesztő és szédítő húsz-huszonkét oldal.

De vegyük talán sorra a hibákat. (Az erényekről az író ugyis meg van győződve, különben nem „oldotta" volna meg olyan egyszerűen és öntelt biztonsággal a birkapaprikás hasonlattal a tudományos világ egyik legnagyobb problémáját, az élet keletkezését. De erre még visszatérünk.)

1. A világ változása

A tanulmány elején föl van vetve a szél-fúvás, kísértetjárás, de még a Japánország problémája is, olyan színes képzeletű átfogó képességgel, hogy szinte magam előtt látom az ájtatosan szájtátó elemista gyerkőcöket, vagy tudományszomjas falusi atyafiakat, amint ezt a nehéz tudományos fölolvasást hallgatják. De úgy érzem, néha még ők is kifogynának a türelemből. A tanulmány harmadik oldalán ugyanis egy Tejút nagyságú, hozzá még szöveggel teleírt óriás abroncsot akar velünk Dobai elképzeltetni. Mosolygásra késztető erőltetett példa. Nincs erre szükség, bármennyire „népszerű és érthető" tanulmányt is akarunk írni. Ez csak szédítés. Alig szálltunk le azonban a Tejútról, máris egy taposómalom lovához jutunk szánakozni.

Rögtön ezután távcsőhöz ülünk és megtudjuk Kopernikus nagy igazságát, hogy nem mi vagyunk a világ közepe. Dobai bátran tovább megy: költőiesen kis sárgolyónak minősíti ezt a kis vacak földet, melynek problémái mégis nagyok számunkra. Ugyaninnen vesszük észre intő jelként a kilencedik bolygó széthullott roncsait. (Ezen a baleseten még két oldal mulva is síránkozik.)

A bányászok „túrásából" rájövünk, hogy a „burok" amelyen mi élősködünk, megtévesztően hasonlít az alma héjjához. Figyelmen kívül hagyjuk azonban azt az érdekességet, hogy a föld közepes sűrűsége 5,5, míg a külső kéreg csak 2,7. Tehát az izzó rész jóval sűrűb, mint a kihült kéreg. Ezután Luca-napi ólomöntés következik, melyből kiderül a testek hő általi terjedésének mélységes misztériuma.

Meterelogia és olvadás kisért a következő szakaszban, hogy végre e „tapasztalatokkal" fölvértezve nekiessünk a „problémának." A kérdés a világ keletkezése. Más megoldásra nem lévén kilátás, Dobai dobálódzni kezd a számokkal és ebben versenyre kel önmagával. Bár meghatározásainál a primitív ember „sok" számnevénél tart, de ezt legalább mindannyiszor határozottan állítja. Az oldal elején azt említi, hogy *sok-sok milió év* előtt, az a számtalan nap, *amely* a világot *betölti* (?), sokkal melegebb volt, mint ma, mikor már *sokszáz milió év* óta hülnek. Valamivel lejebb: „napunk sok *ezermilió év* előtt szakadt le . . ." Tehát semmi biztosat nem mond, mégis könnyen alkot képet magának a világ őstörténetéről. Szemet huny a tér és idő végtelenségének, vagy határtalanságának problémája felett. Ahol valamit maga sem ért, ott nem restel áltudományos magyarázatot behozni mindannyiunk számára. Ez a látszólagos biztonság tömegvakításra jó és ugyanannyira helytelen, mint az ellenkező célokat szolgáló vallási világteremtés-elv.

A következőkben ugyanezen oldalról pár példát hozunk fel: „Sok meleg volt együtt, — írja egy helyen, bár maga is tudja, hogy a kifejezés helytelen, ha a meleget a molekulák rezgésének, energiájának ismerjük. *Az anyagszerű meleg* elve már száz éve elesett. Majd bizonyos anyagok „taszigáló" erejéről beszél. Ezen a

részen a stílus különösen pongyola. Először *anyagokat* említ, később ugyanezeket *részecskéknek* hívja — (talán az elektronok?) — mert ezek sűrűsödnek és a *világ elemeit* adják. A világ elemeinek képződése a tudomány mai állása szerint ismeretlen és csak felületes emberek veszik be Dobai sűrűsödési hipotézisét. De ez őt nem izgatja. A részecskék most „táncolni" kezdenek és „a sok akadályozott mozgás átalakult az egész világ mozgásává." (Milyen egyszerű . . !)

Meg kell nyugodnunk abban, hogy mikro és makro-fizikát, atomot és asztronómiát nem lehet matematika, másodfokú egyenlet és differenciál nélkül megoldani. Aki ezt nem hiszi, okoskodásával teljesen helytelen képet kaphat. Semmit sem használ itt a „körbekörbe forgás", sem a „golyó" és a „pörgő csiga" ismerete, de még csak „a fazékban uszdogáló galuskák" vagy a „szekér sara" sem, melyeket a cikkíró döntő bizonyítékul hoz fel. Nincs nekünk ennyi „népszerűsítésre" szükségünk. Ő ugyan lelkiismeretfurdalás nélkül hozza be a „forgássebesség növekedés-féle elvet" is, hogy az ősködből kirepülhessenek a napfiókák. Hányan? Erre vicces, de pontos feleletet ad Dobai: „ahány csillag van az égen."

Ez a bölcselkedési mód nyomban megfeneklik, amint a gravitációs erő és tehetetlenség népszerűsítésére kerül a sor: „mert a testek vonzzák egymást, még pedig olyan erővel, hogy a kisebb a nagyobb körül kénytelen körbeszaladni", mintha az az egymástól való távolságtól nem is függne . . .

De a népszerűsítés tovább folyik. A számokkal való szédítés után tündérmesék nívójára süllyed a tanulmány. „*Szélvésznél* gyorsabban kering naprendszerünk az ősvilág körül. Egy *szempillantás* alatt akkorát szalad a világürben, mint Szentához Kanizsa, még pedig a Fiastyúk felé." (Kell ennél pontosabb idő, gyorsaság és helymeghatározás?) Evvel szemben Einstein szerint sem mozgást, sem egyidejűséget nem lehet apszolut pontossággal megállapítani.

Egy kis romantika következik most: Tudás nélküli „megfelelés" a napilapokban nyaggatott kérdésre a bolygókon levő élettel kapcsolatban, miszerint „valószínű, hogy *mindegyiken* volt, van vagy lesz élet, úgymint a miénkén — (naptávolság?), — mindegyiken épülnek a vágyak nyomán a remények, álmok, mint nálunk . . ." A tudományok népszerűsítésében az ilyen érzelgősségek még hihetetlenebbé teszik a föltevések, illetve tapogatózások létjogosultságát.

A tanulmány címe „A világ változása", — de mi hiába várjuk a stílus változását, mert a költőiesség már ismét kisért: „A *kihülés* folytán ráncosodott a föld — ezt minden értelmes ember fölfogja, nincs szükség ilyen cikkben öregember *bőrernyedtségtől* származó arcráncosodását fölhozni „magyarázatként." A hasonlatok csakis hasonló, illetve párhuzamos okozati összefüggések esetén jogosultak.

Egy csillag következik és mi föllélegzünk — talán másról lesz szó . . . De nem. Azok a szerencsétlen „részecskék" inkarmálódtak, újjászülettek és *erőanyagoknak* keresztelődtek. Ezek az

erőanyagok ismét egyesülnek, mint két oldallal ezelőtt és nagyobb *anyagokat* alkottak. Ezeket atomoknak nevezi a tudomány. (Ezeket? Nyolcvan ilyen elem van. (A 2. közleményből kitűnik, hogy mintegy kilencven van.)

Ezután „A világ változásának" szemléletére egy kis naiv kémiát kapunk. Az elemek elsorolásánál talán véletlenül csúszott közé a mész, mely népies kifejezés tudvalevőleg nem elemet, hanem vegyületet fed. (CaO vagy $Ca[OH]_2$). Ezen elemekre megemlíti, hogy közülük csak az oxigén, hidrogén, nitrogén légneműek, a többi szilárd vagy folyékony. Megállapítjuk tehát félreértések elkerülése végett, hogy az említett elemek közül a klór is légnemű.

Valamivel később: „a rozsda a vasnak és oxigénnek a vegyülete." Ezzel szemben a rozsda ferrihidroxid ($Fe_2O_3 . nH_2O$).

A víz bontása sem olyan egyszerű, egy kevés kénsav is szerepel benne, de ennek kifejtésére itt nincsen hely.

„Ezek nem mesék, nemcsak találgatások (nyugtat meg bennünket Dobai) hanem olyan igazságok, melyek alapján magunk is kicsinyben meg tudjuk csinálni azt az átalakulást, ami a világban végbemegy." (Hogy ez az utóbbi nem igaz, azt Dobai is belátta a következő tanulmányában.)

2. Az élet keletkezése

(Ettől a résztől kezdve idő és hely híján átugrunk az apró értelmi hibákon.)

Ez a cikk egyben korrektúra irat. Itt vannak közzétéve az útbaigazítások és helyesbítések. A „700 év előtti polgárságon" és „földesúri önkényen" keresztül végre a „sok szegény ördögnél" és az „aranynál" lukadunk ki. Ez az osztályöntudat igen szép és létjogosult, de külön cikkbe való.

Mindenkinek világos ez, ha megállapítjuk, hogy ez a tanulmány az 500 kilós marha körül forog. No meg az idő.

„Olyan birkapapríkást főz, — írja elbeszélő stilusban Dobai, — hogy a vicispán is megnyalhatná utána az ujját . . . De hiába adnám oda neki a birkát, sót, paprikát, stb. . . neki még *idő* is kell ahhoz, hogy ezekből a dolgokból paprikás legyen".

Ez a kérdés helytelenül lett megvilágítva.

Az élősejt keletkezésének *módja*, az atomok kapcsolódásának *módja* itt a probléma. Mert, hogy a marhában 117 kg. szén, 268 kg. oxigén és 45 kg. hidrogén van, ezzel nagyon keveset mondtunk. A szerves kémia eddig is több mint 20.000 vegyületet *ismer*. Közöttük igen sok olyant, melyeknek vegyi összetétele azonos csak az atomkapcsolódás különböző *térbeli* módozataiban és némely fizikai tulajdonságban különböznek. (Izoméria.)

Az a lényeges a dologban, hogy mi *élő anyagot* nem analizálhatunk, mert az akkor már holt és így egyelőre nincs arra kilátás, hogy az élősejt elemeinek strukturális kapcsolódás módját felfedjük.

A továbbiak folyamán ezt írja: „Az állatokat az jellemzi, hogy életük fenntartásához *tiszta* oxigénre van szükségük." Ezt két-

ségbe vonjuk, mert tudva levő, hogy a levegő nem *tiszta* oxigén, hanem oxigénnek és nitrogénnek a keveréke. (1 : 5).

Ismeretes dolog, hogy az acetilén is szénből és hidrogénből áll, ami az élőlényekben is megvan, de mégse merjük Dobaival összhangban azt állítani, hogy az élettelen anyagokból élő és szaporodó, vagyis oszló sejtekké való átalakulás „csöppet sem csudálatos."

Úgy érezzük, hogy tudománytalan az a megállapítás is, hogy: „a sejtvegyületekből, ha más vegyületekkel vegyülnek, újból csak sejtvegyület lesz", — mivel úgy tudjuk, a sejt táplálásánál az oszmózisnak, — (vagyis a sejtfal egyirányú átbocsájtóképességének) — is nagy szerepe van. Erről pedig nem esik szó. A következő oldalon ismét bizonytalan tapogatódzás látszik. „Bizonyos, hogy az (ősi sejt) sok *évezred* alatt végbemenő örökös vegyülés és bomlás folyamata után jött létre." Tíz sorral később: „Ezek az anyagok vegyültek *sokmilió* év alatt élősejtté." Fél oldalon folytatódik ez az elmélkedés, majd fél oldal egész szép és értelmes gondolatfuttatás következik, mely azonban sajnos hamarosan ismét bennragad a kémia kátyújában: „mint mondottuk a vegyüléshez meleg kell." Ezzel szemben téves általánosítás elkerülése végett megjegyezzük, hogy kétféle reakció van: exoterm (hőkibocsájtó) és endoterm (hőelnyelő). Van't Hoff eltolódó egyensúlyának elve szerint pedig, hőmérséklet-emeléskor mindig az endoterm reakciók következnek be és fordítva.

Sok mondani való volna még a következő két oldalra is, de át kell térnünk a harmadik tanulmányra.

3. Az anyag és erő

Hosszú, változatos, bevezetés után, tapasztaláson, szellemeken, hangrezgésen és korgó gyomron át eljutunk a különböző energia fajtákhoz. Ezek a részek a legélvezhetőbbek. Jóval kevesebb hiba és felületesség van itt, mint az első részben. Néhány kisebb észrevételünk van csak. A fényképezés művészetére való kitérésnél a cikkíró figyelmen kívül hagyta (vagy magától értetődőnek tartotta?) a fény egyenes vonalú terjedését, ami a fényképezés legfontosabb alapföltétele.

Népszerű magyarázatát kaptuk az anyag megmaradási elvének: „a világon kívül nincs semmi, tehát *üres hely sincs*, ahova kipotyoghatna." (Ide ugye nem kell több magyarázat.)

A sokat emlegetett anyagok, részecskék, erőanyagok itt apró kis ősparányok alakjában kísértenek, úgy hogy fontosnak tartjuk, hogy e kérdéssel röviden itt mi is foglalkozzunk.

Az atom pozitív töltésű magból és negatív töltésű s a mag körül keringő elektrónokból áll. Az elektrónok száma (Z sorszám) határozza meg minőségileg az atomot. Ha egy bizonyos számnál több elektrón van, akkor az atom nem állandó, bomlik. A 226-os atomsúlyú, tehát nagy sorszámú rádiumból 222-es atomsúlyú nitont

és 4-es héliumot kapunk a sugárzási energián kívül. Az elektrónok meghatározott kőr és eliptikus pályákon keringenek. Egyik pályáról átugorhatnak a legközelebb levőre pl. a mag felé és ennek megfelelő mennyiségű energiát sugároznak ki. Ez az elemi energia-kvantum vagyis az energia legkisebb, atomikus része.

A legújabb 1929—30-as kísérleti eredmények az atom építőköveinek számát kettővel növelték. Ez tehát a protonon (atommagon) és elektrónon kívül a neutron és pozitron.

A neutron tömege azonos a H-atoméval, de nincs töltése. Így egy protonból és egy elektrónból összetettnek vehetjük.

A pozitront a kozmikus sugárzással kapcsolatban fedezték fel.

„Az erő és anyag egymástól nem független valami, hanem az erő az anyagnak tulajdonsága." Ez a téma is érdekes és a modern fizikai kutatás anyagául szolgál.

Matematikailag pontosan bebizonyítható, hogy egy gram tömeg által képviselt, vele egyenértékű energia mennyisége 9.160,000.000.000 méterkilogram. Ehez az átszámításhoz a kulcsot már Einstein relativitási elmélete adta. Ha ezt az energiát föl tudnánk szabadítani, valóban megváltozna a világ képe; a verejtékes emberi munka minimumra csökkenne.

Az utolsó tanulmány címe „Az anyag és erő" és közben Dobai állandóan az *energiáról* beszél. Ezt bizonyítja, hogy említést tesz mozgó, vegyi, villamos és helyzeti erőről és ezzel fogalomzavarra ad alkalmat. Elnevezéseinek mozgási, vegyi, elektromos és helyzeti energia felel meg. Le kell tehát szögezni: *az energia nem azonos az erővel.* Röviden: az energia munkavégző képesség, míg az erő a mozgásváltozás oka. Ezek voltak a leglényegesebb észrevételek.

Mindezzel nem akarjuk csökkenteni a cikkíró érdemét. Akiben ennyi szorgalom volt, hogy ilyen átfogó, mindent boncoló képét adja a világ változásának, abban meg lesz továbbra is az energia, hogy magát tovább képezze és tudásának hajóján minden rést betömjön.

Azonban, hogy kultúrális úttöréseink valóban eredményesek legyenek, kötelességünknek tartottuk, hogy a felületességekre, hibákra rámutassunk és hogy ezt a különben nagyterjedelmű és helyenként értékes tanulmányt kiegészítsük.

Kovács Sz. Zoltán

. . . A mi szemeink előtt egy széles, kollektív, egyetemes kultúra áll, amelybe egyformán nőnek bele minden foglalkozásból az emberek. Ezért küzdeni, ezt építeni méltó feladat a magyar ifjúságnak, a diákságnak is méltóbb, mint reménytelenül védeni a beomlott osztálysáncokat . . .

Magyar Diáklap

Hivatásos és dilettáns

Az a vita, amely Kisbéry János és Szirmai Károly között keletkezett, élénk érdeklődést váltott ki a jugoszláviai magyar írók körében. A vélemények természetesen különféleképen oszlanak meg. Nem akartam hozzászólni ehhez a vitához, hogy most mégis hozzászólok, annak oka a Reggeli Újság április 2-án megjelent Mentornak „Hivatásos és dilettáns" c. cikkének feltűnő tévedése, amelyet nem lehet szó nélkül hagyni.

Mentor úgy vélekedik, hogy hivatásos és dilettáns között az a különbség, hogy „a hivatásos minden idejét, munkabirását és ambicióját abba az irodalmi vagy művészeti tevékenységbe helyezi, amit hivatásul kiválasztott . . ." Ez valami egészen új dolog, mert eddig úgy tudtuk, hogy a művészethez születni kell, azt nem lehet megtanulni, még kevésbé lehet azt csak úgy egyszerűen „hivatásul" választani. Elhihető — hogy valaki minden belső sugallat és tehetségérzés nélkül elhatározza, hogy a versírást, zeneszerzést, vagy a drámaírást hivatásul válassza? De a megnyilatkozó, vagy kényszererejű vágy valamilyen művészi dologgal kapcsolatban már tehetséget jelent. Mert ahol nincsen semmi, ott nem is nyilatkozhatik meg semmi. Ezt bár megcáfolni látszik Mikszáthnak egy mondása, aki egy ifjú költőnek — ki azt a bizonyos megnyilatkozó és kényszererejű vágyat mozogni érezte magában, — azt válaszolta, hogy az nem feltétlenül tehetség, az giliszta is lehet. Mikszáth mondása inkább csipkedö szellemesség, mint igazság. A kényszererejű vágy valamely művészi dologgal kapcsolatban — kétségtelenül — tehetséget jelent. Más kérdés, hogy ez a tehetség tud-e egyúttal megfelelő formát is ölteni. *Ha nem tud, dilettáns. Ha tud: művész.* És minél jobban, közvetlenebbül tudja, annál nagyobb művész.

Hiszek abban, hogy a költő nem lesz, hanem születik.

Azt a laikusok is tudják, hogy a született költőnek is tanulnia, fejlődnie kell. Nem lehet mindjárt az, amire valóban hivatott. Egyszer már írtam erről egy másik cikkemben (Híd, 2. sz.) s ott azt bizonyítottam, hogy a tehetség nincsen korhoz kötve. A költői fejlődés nem egyforma. Mindegyiknél más és más. Az egyik hamarább, a másik későbben jut fejlődésének kulmináló csúcspontjához. Sőt olvastam már olyan tehetségekről is, akik már életük javát leélték, amikor a bennük szunnyadó művészi hajlamok felszínre törtek: egyszerre írni, festeni kezdtek és igen értékes művészi alkotásokkal ajándékozták meg az emberiséget. Sok kritikus és

szerkesztő téved, amikor azzal dobja vissza a kezdő, tehetséges költő versét, hogy abban sok a helyesírási hiba, vagy hogy még nincsen egészen tisztában a magyar nyelv törvényeivel. Bár a szerkesztőnek is igazat kell adnom, mert aki írásaival a nyilvánosság elé lép, ismerje a magyar nyelv törvényeit és tudjon helyesen írni. De az nem von le semmit a vérbeli költő tehetségéből, ha küzd is néha a helyesírás szabályaival. Ritkán akad olyan egyszerű és csak elemi iskolával rendelkező egyén, aki anyanyelvén helyesen írni tudna. A helyesírással még az úgynevezett tanultabb osztály is nagyon sokszor nincsen tisztában, attól pedig elvárjuk, mert az többet tanult és állandóan többet olvas, — de még az érettségi után is kénytelen egyik-másik beismerni, hogy még mindig nem tud helyesen írni. Ez nemcsak a magyar nyelvre vonatkozik, hanem áll ez minden nemzet nyelvére. különösen az angol, francia és német nyelvekre, mert ezeknek a helyesírása különösen nehéz. Néha az egész emberélet nem elég arra, hogy egy nyelvet tökéletesen elsajátítsunk. Nem beszélve azokról a népekről, akik kisebbségi sorsban élnek és anyanyelvükön kívül az államnyelvét is meg kell tanulniok. Aki vasszorgalommal nem gyakorolja az írást, nem olvas, vagy nem *tanul tovább*, legtöbbször egyik nyelven nemhogy írni, de még rendesen olvasni és beszélni sem tud. Mert tanulással lehet tudást *szerezni*, a helyesírást is előbb-utóbb ellehet sajátítani, de a szerkesztő úrból — hacsak nem született költő — sohasem *lesz* költő, legfeljebb csak nagyon művelt ember és jó stiliszta marad.

Abban igaza van Mentornak, hogy a hivatásos hegedűművész, aki naponta nyolc-tíz órát is gyakorol, többet tud, mint a dilettáns hegedűs, aki csak szabad idejében játszik, hogy rövid időre a kedvét töltse. Igaza van abban is, hogy ilyen eltérés van a professzionátus és a műkedvelő életberendezkedése között a színészet terén is. És tovább azt bizonyítja, hogy a festészet, szobrászat, illetve a költészet terén sincs másképp, ahol diferenciált irodalmi élet van. Es itt van Mentor tévedése. Ha a színészet terén sincs másképen, a költészetre ez nem áll. Mentor elfelejti, hogy van *első* és *másodrangú* művészet. *A költészet, festészet, szobrászat* és a *zeneköltészet* elsőrangú művészetek. A *színjátszás*, az *énekművészet* és a *táncművészet*, másodrandú művészetek. Sőt ide soroznám a képzőművészetet (Architektura) is.

Mentor hegedűművésze is másodrangú művész, mert nem a saját, hanem a zeneköltő alkotását interpretálja. A színművész, az énekművész és a táncművész is másodrangú művészek, mert ők is más szellemi termékeit tolmácsolják s inkább csak fejlett technikára, rutinra van szükségük. (Hiszen közismert, hogy nagyon sok tehetséges költő nem tudja saját versét úgy elszavalni, ahogy azt egy szavalóművész tudja, noha ő maga költői alkotásra képtelen).

Nem akarom védelembe venni a dilettánsokat, de Mentor szerint a „műkedvelő csak üres óráiban, ha nagyon követelően szállja meg az ihlet, foglalatoskodik az irodalom vagy a művészet

valamely területén." A cikkíró ezzel elismeri, hogy a dilettánst is megszállhatja az ihlet. De ha az ihlet véletlenül (?) akkor is megszállja, amikor éppen nincsenek „üres órái?" Akkor elhessegeti? Vagy az ihletet kormányozni is lehet? Ha igen, akkor ebből azt is lehet következtetni, hogy az úgynevezett „hivatásos", aki minden idejét művészetének szenteli, nem alkot „üres óráiban", hanem kell, hogy „állandóan" transzban, ihletben szaladgáljon. Ha nem, akkor a *hivatásos* is csak *időszakonként* teremt, alkot, mint a *dilettáns* az ő *üres óráiban.*

Nem hinném, hogy Mentor ezt így gondolná. A tévedés egyszerűen ott van, hogy Mentor *csak azt* ismeri el írónak, költőnek, akinek az írás főfoglalkozása, nem tekinti írónak, sem költőnek azt, aki csak „üres óráiban" ír (még ha nem is dilettáns [?]) — aki nem magából az írásból él.

Ezek után aligha van több, mint egy pár író az egész világon. Mentor szerint akkor nem volt író: *Shakespeare,* aki ügyvédbojtár és színész korában írta meg jelentős drámáit. S állítólag a lótenyésztéshez is kitűnően értett. Nem voltak költők: *Goethe* és *Schiller,* mert az előbbi udvari tanácsos és miniszterelnök volt, az utóbbi pedig a jenai egyetemen történelmet adott elő. Nem volt író *Tolstoj* sem, mert földbirtokos volt és néha az ekeszarvát is tolta. *Dosztojevszki* hadmérnök, *Gogoly* és *Maupassant* hivatalnokok, *Dickens* ügyvéd, majd a „Morning Cronicle" tudósítója, *Knut Hamsen* kikötőmunkás.

A magyarok közül nem volt költő: *Csokonai Vitéz Mihály,* mert helyettes tanár volt. Nem volt költő *Berzsenyi Dániel,* a kitűnő gazdász, ki ebben édesatyját is felülmúlta. Falusi magányában a római klasszikusokat olvasta. Nem a szerelem és a szépnem költője, hanem a legmagasztosabb férfiköltészet képviselője, klasszikus ódaköltő. Egyszerű dilettánsból képezte ki magát, s az úgynevezett „hivatásos" írók nem győzték eléggé csodálni. Berzsenyi különösen eklatáns példa, mert lelke messziről, minden vezető kéz nélkül szívta magába a klasszikusok szellemét. A csendes falusi magányban „üres óráiban" fejlesztette ki maradandó költészetét.. Nem volt költő *Petőfi* sem, mert színész és lapszerkesztő volt. És *Arany János,* amikor a Toldi-t írja jegyző, *báró Eötvös József* pedig publicista és költő.

A ma élők közül Mentor szerint nem írók *H. G. Wells és Lagerlöf Zelma,* mert jelentős irodalmi munkájukat még tanító korukban írták. *Szabó Dezső, Berde Mária* sem írók, mert tanárok. *Mécs László és Makkai Sándor*: papok.

A vajdasági írókat véve, nem írók: *Szirmai Károly, Herceg János, Kende Ferenc,* mert hivatalnokok. *Kristály István és Cziráky Imre,* tanítók. *Arányi Jenő, Havas Károly, Markovich Mihály és Tóth Bagi István,* mert újságírók. *Batta Péter és Borsodi Lajos* ügyvédek. *Czakó Tibor, Dudás Kálmán, Govorkovich János* gyógyszerészek. *Ambrus Balázs, Munk Arthur* pedig orvosok.

És nem volt író néhai *Szenteleky Kornél,* mert ő is orvos volt és betegeket volt kénytelen fogadni, látogatni és csak „üres óráiban" néha estétől-hajnalig engedhette át magát ihletének.

Mindezek nem voltak, illetve nem lennének írók?

A végtelenségig lehetne ezt folytatni s ezért nem osztom Mentor nézetét abban, miszerint: „téves az a beállítás. hogy itt vannak hivatásos magyar írók . . ."

Ha valóban nincsenek, akkor nincsen jugoszláviai magyar irodalom sem. Minden ami eddig történt, mindent amit eddig itt kiadtak nem irodalom, mert az itteni írók legtöbbje nem az írásaiból él; minden csak múló délibáb, hiú ábránd, mert az írók itt „az irodalomnak csak reménytelen szerelmesei, akik reggeltől-estig álmaiktól merőben, idegen foglalkozás robotját nyögik."

Hát el lehet ezt fogadni?

Tény az, hogy nem mindig az anyagi gond hiány, nem az anyagi javak formálják ki a nagy művészi egyéniségeket, de az is igaz, hogy értékes és halhatatlan művészi alkotások csak akkor születhetnek meg, ha az alkotó művész megszabadul az anyagi gond bilincseitől. De ma különösen nem olyan fényes mesterség az írás, hogy abból gond nélkül megélni is lehessen. Ma minden írónak van valami főfoglalkozása. S ha az írás valamelyiknél csak mellékfoglalkozás, attól még lehet igen nagy író valaki. Ma ellenkezőleg: nem számít rendes embernek az, aki arra támaszkodik, hogy művészetéből megéljen. Könnyelmű és léha, akit egyszerűen nem lehet komolyan venni. S az a művész, aki kibújik más munka alól, hogy művészete ne szenvedjen csorbát, rendszerint sívár életkörülmények közé kerül. A közvélemény az, hogy hát ne foglalkozzék olyasmivel, amiből nem lehet megélni. Válasszon valami becsületes foglalkozást, s ott üres óráiban foglalkozhatik ilyen bolondságokkal is. Nem változtat a tényen az sem, ha a művész valamilyen alkotással irodalmi sikert ér el és kedvező anyagi viszonyok közé kerül — hivatását feladja és teljesen művészetének él. Az ideális állapot talán az lenne, ha a nemzetek törvényt hoznának a művészek megvédésére, kiválogatnák művészi értékeiket, alkalmat adnának a szegény tehetségeknek a tanulásra, felszabadítanák őket az anyagi gondoktól, hogy művészetüknek élhetnének és nyugodtan fejlődhetnének.

Ha felnézünk a csillagos égre, megszámlálhatatlan, kisebb-nagyobb csillagot látunk. Az esthajnali csillag a legfényesebb, a legkáprázatosabb. Mindegyik csak annyi fényt sugározhat ki önmagából, amennyiben az Alkotó benne megnyilatkozik. Így van ez a művészekkel is. Van kisebb és nagyobb tehetség-fény, mindegy: csak annyit ad önmagából, amennyit tud. Az egyik költő-fény már olyan kicsi és halvány, hogy alig vehető észre. De ki meri kétségbe vonni a kisebb fényű csillagról, hogy az — nem csillag? Ki meri tagadni, hogy a kisebb erejű művész nem — művész? Goethe fénye olyan nagy, hogy a csillagok között ő az esthajnali

csillag. Csak annyiban vagyunk, amennyiben megnyilatkozunk. A tehetség: öntudatos, tudja, hogy jut bizonyos fogalmakhoz, felfedez és utánoz. A lángész: teremt és feltalál. Úgy jut valamihez, anélkül, hogy *magyarázatát tudná adni.*

Nem sorozom *Virág Benedeket* és *Gvadányi Józsefet Ady* és *Kassák* mellé, de ki meri mondani, hogy az előbbiek is nem voltak költők? Az alkotó művész ereje eruptív módon, ösztönösen tör ki, az olvasó megérzi a teremtés lázát, amely megkülönbözteti őt a tehetségtelen, legtöbbször szorgalmas, művelt dokrinától.

Heinz Vilmos

Igazság és szólam

(Üzenet egy falunak, hogy városok is értsék . . .)

Nem akarom fölsorolni azt a számtalan elméletet, amellyel az emberiség nagy bölcselői, Plátótól kezdve a legujabb gondolkodókig tudományosan igyekeztek meghatározni az igazság fogalmát. A sok elmélet és meghatározás közül csak egyet akarok kiragadni, amely igen markánsan érzékelteti az igazság fogalmát abban a gyakorlati vonatkozásban is, amellyel kapcsolatban ezzel a tárggyal foglalkozni szeretnék. A középkor egyik legnagyobb keresztény bölcselője Grossoteste, lincolni püspök az igazság azon ontológiai fogalmazásából indul ki, hogy az igazság és a valóság azonos. Vagyis, ami igaz, az egyúttal való is. Ez az alapelv még sokkal szebben már Augustinusnál is kifejezésre jut, akinek tanítása szerint: „Veritas est id quod est" — minden dolognak lényege, valósága tehát az ő igazsága.

Mindez az igazsággal kapcsolatban egy vidéki, „Tiszamellék" című hetilap három hónap előtt megjelent számai vezércikkeivel kapcsolatban kívánkozik tollunkra. A tisztelt cikkíró úr ezekben a cikkeiben úgy fejbeverte, meghurcolta az igazságot, hogy minden jóérzésű emberben, akiben van egy kevés veleszületett igazságérzet, felszakad egy nagydarab keserű fájdalom. Az igazságnak a valósággal való azonosságával vagy nem volt, vagy ami sokkal súlyosabb bűn — nem is akart tisztában lenni, gondolván, hogy a kettőt el lehet egymástól választani. Azt hitte, hogy a társadalmi megmozdulásokban elég az, ha valaki felkiált: „Vezér vagyok!" — és ezzel rendben van minden. Nem tudta azt, hogy a vezérséghez a tömeg megbízó szava, hite és segítsége szükséges. Elfeledkezett arról, hogy ezek híján valótlanságot állít, amikor vezérségre hivatkozik.

Azt hisszük, annak igazságát nem nehéz bizonyítani, hogy közkatonák nélkül még soha senki sem lehetett vezér. Helyesebb lett volna tehát talán előbb megkérdezni azokat, akik erre leghi-

vatottabbak, a magyar kisebbség nagy tömegeit: a földet vesztő magyar gazdákat, a szántóvető, de nem arató kisgazdákat, a haszonnélkül dolgozó kereskedőket és iparosokat és, akik legtöbben vannak, a szegény szenvedő, föld és kenyérnélküli, lerongyolódott magyar parasztjainkat. Igen ez lett volna az igazság, hogy megkérdezzék ezeket az embereket, akik szavának összesége lehet csak mérvadó a magyar kisebbség sorsdöntő óráiban, hogy ezt, vagy azt, így, vagy amúgy tegyék a vezérek.

Az az igazság, ami valóság. Valóság pedig az, hogy igenis meg lehetett volna a népet kérdezni, Sőt meg se kellett volna kérdezni, mert aki a nép között él, aki ismeri a népet, annak látni kellett, hogy milyen a nép hangulata és mit követel az idő. Magunknak ugyan meggyőződésünk is, hogy nagyon sokan ismerték is a vezérkedők közül ezt a hangulatot, de igazságtalanul, mégis valótlanságokból építették föl légváraikat. Amikor pedig az erkölcsi igazság első fuvallatára összedőlt a légvár, még úgy tettek, mintha velük történt volna igazságtalanság.

Igazság és tanulság pedig mindezekből az, hogy az illetékeseknek be kell végre látniok, hogy a magyar kisebbség sorsát nem lehet sem zöldasztaloknál, se borgőzös vacsorák pohárköszöntői mellett, mégkevésbé holmi rezoluciókkal elintézni. Kisebbségi kultúránkat nem lehet föntartani osztályosított népkőrökben és úrikaszinókban rendezett irodalmi fölolvasásokkal és minden faji jelleget nélkülöző, legfeljebb magyarnyelvű könnyű kabarészámokkal. A magyar kultúra ügye ott van a dolgozó, izzadó magyarok százezreinél, akikkel a kutya sem törődik — nem pedig a bridzsjelszavaktól hangos elit egyesületekben.

Ezeket a dolgokat kellett volna figyelembe vennie a cikkíró úrnak is. Ezeket a valóságokat kellett volna szem előtt tartania akkor is, amikor a tollat a kezébe vette — mert ezek szem előtt tartásával nem hurcolta volna meg annyira az igazságot és nem kellett volna pár héttel cikkei megírása után sajátmaga előtt is pirulnia azon, hogy mennyi igazságtalanságot követett el a valóság fölismerni nem akarása folytán az igazsággal szemben.

A valóságot üres gondolatnélküli sorokkal, hangulatos szólamokkal gondolta helyettesíteni. Szinte elemi erővel kapcsolódik írói eszközei közé a frázis, hogy képzelt igazságát kidomborítva, a valóságot elrejtse. Komoly írással foglalkozó ember sohase használ szólamot írásaiban, mert ez rosszabb, mint a harcban az orvtámadás. Tudatlanságot, rosszindulatot, mindent lehet a szólamos szószátyársággal leplezni — csak egyet nem lehet, a valótlanságot igazságként elhitetni. A cikkíró úr élvén a sajtószabadság egyoldalúságával, szinte ontotta magából a szebbnél szebb szólamokat. Azt gondolta, hogy puszta frázisokkal sikerül majd egy becsületes, a nép legszélesebb rétegeiben kialakult, az ifjúság áldozatkészségével és önzetlenségével, a dolgok háttere és általános helyzet alapos ismerete és áttekintése alapján életrehívott mozgalmat „felelőtlen elemek" egységbontásaként feltüntetnie.

Így születtek meg azután azok a szebbnél szebb szóvirágok, amelyek óva intették a népet, ne hogy „elhamarkodottan uccai felelőtlen fecsegések hatása alatt, a sötétségbe dobja törvényadta jogait." A szólamerdőben annyira ment a cikkíró, hogy „a nép napszámosai" között emlegette önmagát is. Ó, te szegény magyar nép, milyen drága napszámot fizettél, amig rájöttél, hogy napszámosod csak zsebretette a napszámot, de te izzadtál véres verejtéket érte.

Az ifjúság pedig, amely becsületes és öntudatraébresztő lelkes idealizmusán kívül mást igazán nem vihetett a küzdelembe, az „égimadár" és a felelőtlen elem jelzőt nyerte, mialatt a „magyarság napszámosai óva intették a nèpet minden kalandos megmozdulástól."

Az idő azonban, csodálatos, a mozgalom erkölcsi erejét igazolta. Igazolta azt, hogy az „ismeretlen helyekről ideseregett kertesek" mégis jobban tisztában voltak azzal, hogy igazság a valósággal azonos és hogy se „színes képeket nem festettek, se nem vezették félre a népet, akkor amikor a valóságra rámutatván az igazság szolgálatába hívták." Vállalni kellett a „felelőtlen elemek tiszavirág életű hősei" elnevezést is, amikor tudtuk, hogy igazság örökkévaló, kezdet és végnélküli.

Mindezekből önként következik, hogy az igazság szembekerül a valósággal, akkor hazugság tűnik a szemünk elé. Lélektani alapon könnyen megmagyarázhatjuk és menthetjük is a hazugságot — beteg embereknél, akiket a lelki egyensúly fölbomlása folytán valami belső kényszer ellenálhatatlanul sarkal, hogy valótlan dolgokat valóságként kezeljenek. Ezeket az embereket semmiesetre sem szabad olyan súlyosan elitélnünk, mint azokat, akiknél az igazság és valóság ilymódoni kezelése nem belső kényszeren, nem sajnálatos, beteges hajlamon — de puszta önzésen és számításon alapszik. Ezek az emberek azok, akiket talán nem is olyan rosszul érdekembereknek szokás nevezni. Ezek az emberek, akik magyarságuk kisebbségi sorsukból üzletet csinálnak, népünk és jövőnk legveszedelmesebb elemei. Az ilyen emberek színtjátszanak, önérzeteskednek és tudálékoskodnak a külvilág felé, mert önző és kicsinyes anyagi érdekeik ezt kívánják. Azok pedig, akik az ilyen emberek közül csak kicsit is értelmesebbek, amikor egyedül vannak saját lelkiismeretükkel, azt hiszem maguk is belátják, hogy csunya valótlanságot állítanak akkor, amikor igazságot hirdetnek.

Az ifjúság pedig, amely már jogosan veszti türelmét, csak kötelességét teljesíti, ha minden eszközt felhasznál arra, hogy az igazság és népünk érdekében rámutasson kisebbségi életünk ilyen kiáltó igazságtalanságaira.

Dudás Tibor

A „Híd" a vajdasági magyar fiatalok egyedüli sajtóorgánuma!

A pszihoanalízis fejlődéstörténete 2

Az egyetemek elzárkóznak, a bírák paragrafusokba kapaszkodnak, a nyilvánosság görcsösen behunyja a szemét és arra fekteti a fősúlyt, hogy csak semmi tárgyalás, semmi diszkusszió ezekről a kínos dolgokról se a tudományban, se a törvényszéki teremben, se az újságban vagy a literatúrában: a rendőrség informálva van s ez elegendő. A morális látszat ebben a korban fontosabb, mint az emberi lét. Ez az álszenteskedés és képmutatás egy szégyenletesen fejletlen, gúzsbakötött korcspsychológiát eredményezett egy magas fejlettségű kultúra közepette. De hiszen őszinteség és becsületesség híján, hogy keletkezhettek volna alaposabb és mélyebb ismeretek a lelkiéletről. Az álszenteskedő hallgatásnak és képmutatásnak ez a hallgatólagos összeesküvése egy egész évszázadon keresztül uralkodik Európán, míg csak egy váratlan hang hirtelen keresztül nem tör rajta. Mitsem sejtve szólásra emelkedik egy napon a bécsi orvosegyletben egy fiatal idegorvos Freud Zsigmond, hogy beszámoljon a neurotikus állapotoknál végzett vizsgálatairól s beszél az ösztönélet zavarairól az ösztönök pangásáról és szabaddá tételéről. Érdeklődést és elismerést remél a kollégák részéről. Nem hirdeti patetikus hangon, izgatott gesztusokkal: elérkezett az idő, hogy erkölcsi nézeteinket teljesen új alapokra fektetve gyökeresen megváltoztassuk s álszenteskedés helyett őszintén feltárjuk és megbeszéljük a nemi problémákat, nem, ez a szakszerűen objektív fiatal orvos nem akar kultúrprédikátor lenni, hanem egyszerűen a neurotikus betegségek okait fejtegeti. Közleményeit semleges adalékoknak tekintette a tudomány előbbreviteléhez és remélte, hogy kollégái is annak fogják tekinteni. De éppen ez az elfogulatlan, magától értetődő, természetesség, amellyel megállapítja, hogy a szexuális elfojtás úgyszólván valamennyi neurotikus állapotnak a kiindulási pontja, a legnagyobb szörnyűködést váltja ki a kollégák között. Nem mintha helytelennek tartanák ezeket a megállapításokat, hiszen maguk is már sokszor sejtették, hogy így áll a dolog; hanem mint szoros érzésbeli hozzátartozói a képmutató kornak, mint függvényei az erkölcsi álszenteskedésnek, sértve érzik magukat a tények ilyen kiméletlenül őszinte feltárása miatt; mintha az igazság leplezetlen kimondása már maga is tisztességtelen lenne. Freud észrevette, hogy zavartan és kínosan néznek egymásra a kollégák az előadás után, mintha

ezt mondanák egymásnak: nem tud ez az ujdonsült fiatalember arról a hallgatólagos megegyezésről, amely szerint ilyen kényes dolgokról nem szoktak beszélni, különösen nem a nagytekintélyű orvosegyesület egy nyilvános ülésén? De aztán a fagyos csend, amely az előadás után keletkezett s az ür, amely Freud személye körül képződött, továbbá a kollégák félreérthetetlen célzással érttették meg azután lassanként meg vele, hogy aki szexualitás fontos szerepére hívja fel a figyelmet, a neurotikus megbetegedések keletkezésében, az nem számíthat arra a jóindulatú érdeklődésre, amelylyel másfajta tudományos közleményeket szoktak meghallgatni. Néhány jóakaratú kollégája figyelmeztette is mindjárt, hogy jövendő akadémiai karriérje érdekében nagyon jól tenné, ha a jövőben felhagyna ezekkel a „kínos és tisztátalan" vizsgálatokkal; ez így nem vezet semmire vagy legalább is semmi olyanra, ami nyilvános közlésre alkalmas lenne. Freud azonban az őszinteséget és az igazságot fontosabbnak tartotta, mint az illendőséget, nem hagyta magát elijeszteni. Meg volt benne az a kíméletlen igazságszeretet, emberi bátorság, makacs kitartás és intuitiv erő, ami csak a zseniális emberek sajátsága és ami idővel minden akadályon keresztül tör.

Új, nagy, értékes eszmék nem szoktak azonnal elismerést és diadalt aratni s nem véletlen, hogy Freud mindjárt első fellépésekor összeütközésbe került ilyen módon a kortársaival. Mert nem csak a megsértett álszemérem és a megszokott látszatmorál tiltakozik itt egy praktikus orvosi tevékenységből leszűrődött teória ellen, nem, hanem a képmutatásának titokban, lassanként a tudatára ébredő agyonhallgatási módszer érez itt egy valódi veszélyes ellenfelet. Nem a mód, ahogy Freud megpendíti ezt a témát, hanem a tény, hogy egyáltalában megpendíti, hogy meg meri pendíteni, már egy hadüzenetet jelent, még pedig egy döntő ütközetre. Mert hiszen itt az első pillanattól kezdve nem a régi nézetek javítgatásáról van szó, hanem homlokegyenest ellentétes nézetekről, amelyek között valami kompromisszumos középútról szó sem lehet. A régi, Freud előtti psychológia az agynak az indulatok fölötti teljes hatalmában hisz s azért azt követeli az egyéntől, a művelt, civilizált embertől, hogy az értelem segítségével nyomja el az ösztöneit. Freud energikusan és világosan felel: Az ösztönök egyáltalában nem hagyják magukat *elnyomni*. Az ösztönöket a legjobb esetben és legfeljebb csak *visszanyomni* lehet a tudatból a tudatlanba, de itt aztán viszont panganak, összegyülemlenek, téves utakra szorulnak és veszélyesekké válhatnak, amennyiben nervozus nyugtalanságot, szorongást s egyébb zavarokat, egyszóval betegséget okoznak; ki nem írthatók ezek a lebecsült ösztönerők semmiféle civilizációval, legfeljebb átalakíthatók a tudatba való átvezetés által veszélytelen, hasznos tevékenységekké. Tehát éppen azt, amit a régi psychológia a legnagyobb veszélynek degradált: a tudatossá tevést, tekinti Freud teljesen ellentétesen: gyógyítóhatásúnak; s viszont éppen arról, amit a régi psychológia gyógyítónak tart: t. i. az elnyomásról, kideríti, hogy veszedelmes. Ahol

a régi metódus befödést gyakorolt Freud föltakarást követel. Ignorálás, kikerülés és palástolás helyett szembenézést, beleegyezést és föltárást hangoztat. Csak az tud nyers ösztönöket megfékezni és kordában tartani, aki felismeri őket; láthatatlan ellenség ellen nem lehet vagy csak nagyon nehezen lehet hadakozni s az ellene való sikeres küzdelemnek az előfeltétele, hogy láthatóvá tegyük őket.

Az orvostudomány nem törődhet az erkölccsel és a szeméremmel s nem tekintheti legfontosabb feladatának, hogy az ember legtitkosabb benső énjét hallgatásra, hanem hogy éppen ellenkezőleg a teljes feltárás érdekében beszélésre birja. Nem törődve a XIX-ik század palástolási és képmutatási hajlamával, Freud korának a szemébe vágja az elfojtott és a tudattalan felismerésének és beismerésének a problémáját. S ezzel megkezdődik a gyógyító kúra, nemcsak az egyes beteg embereken, hanem az egész erkölcsbeteg korszaké is tulajdonképeni konfliktusainak és képmutatásának a tudományba való átvezetése által.

Freud közben rendületlenül halad tovább a maga útján s miután megállapítja a nemi elfojtásnak a nagy szerepét a neurózisok keletkezésében, felfedi a tudattalan birodalmat és a gyermeki szexualitást, amiket ezideig nemlétezőknek hittek. Vakmerő igazságszeretete és igazságkutató hajlama nem engedik megállni; meglátja az ártatlan gyermek mögött az ősembert, a család bizalmas együttléte mögött az ősrégi veszélyes feszültséget apa és fiú között s az ártatlannak látszó álmok mögött az indulatok buja vágyait. Könyörtelenül belevilágít az emberi lélek mélységeibe s nemcsak az egyéni lélek illuzióit leplezi le, hanem a tömeglélek, társadalom és vallás titokzatos (ismeretlen) mozgató erőit is megdöngeti vizsgáló kalapácsával. Ennyi kiméletlen igazságot nem tudott elviselni a XIX-ik század. Elfordultak Freudtól, egyedül hagyták, ignorálták. De féltek is tőle, mert érezték, hogy igaza van; ezek a rideg, szokatlan igazságok azonban csak taszítólag hatottak rájuk. Fokozatosan elhúzódtak mellőle, úgy hogy aztán lassankint mindinkább egyedül maradt. Freud valószínűnek tartotta, hogy ez az izoláltság élete végéig meg fog maradni.

Szebenyi Károly

Ne hátráltasd munkánkat
a csekély előfizetési díj beküldésének elmulasztásával!

A Földközi tengeren

3

Mielőtt rátérnék egyiptomi utunk leírására, foglalkozzunk egy keveset az olaszok érdekes északafrikai gyarmatvárosával, Tripolival. A város képét az exotikus épületek tömege teszi tarkává. Nem a benszülött negyed házait értem ez alatt, hanem úgyszólván az egész város, hatalmas új palotáival és középületeivel együtt a mór-arab szellem és ízlés bélyegét viseli. Mindez persze az olasz közigazgatás munkája, amely tervszerűen hagyta meg a benszülött motivumokat. Általában az eddig látott és leírt afrikai gyarmatvárosoknak közös jellegzetességéről és fejlődési menetéről a következőket mondhatjuk: A centrumban fekszik az eredeti régi benszülött falu, amely sokhelyütt szinte elvész a közéje kiépített nagyváros tengerében. Ma már természetesen a benszülött negyed sem az, ami volt régen, mert részben a benszülöttek maguk, látván a modern építkezés előnyeit, változtatnak rajta, részben pedig élelmes európai kereskedők vetik meg a lábukat itt és fényes kirakatú üzleteket nyitnak a szűk uccácskákon persze benszülött alkalmazottakkal, mert ez így az idegeneknek érdekesebb. Minden realizálódott és mindennek a rugója az üzlet. Hogy a hatalmas tempójú modernizálás mennyire van ínyére a benszülötteknek, nem tudhatom. A fiatal benszülött generáció már bizonyára könnyebben alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez, hiszen a régit, az igazit legföljebb csak a szülei meséiből ismeri. Az öregebb korosztály azonban nem hiszem, hogy szívesen nézi az idegenek építő munkáját és bár ő maga is használja a modern közlekedési eszközöket, örökké komoly ráncos arca és sötét tekintete elárulja a lelke mélyén parázsló fájdalmat és gyűlöletet, melyet az európaiak uralma élesztett benne. Sokszor mikor a keményvonású szikár arabok csoportjait néztem, amint összebújva, titokzatosan tárgyalnak érdekes anyanyelvükön, úgy érzem, hogy nem is a fegyver hódította meg őket, hanem a pénz. Itt is, mint mindenütt. Nem tudom, hogyha gazdaságilag biztosítva éreznék magukat, meddig tűrnék meg az idegen uralmat maguk fölött. Ha lerázni nem is tudnák, ilyen szelíden mégsem viselkednének. Vegyük csak számításba azonban, hogy a tekintélyesebbkorú araboknak családjuk is van, öregszülők, feleségek, gyermekek, akiknek eltartása itt sem kis gond. Megalkusznak tehát a megváltozhatatlan helyzettel, sőt némelyek közülük felöltik az európai katonazubbonyt és őrzik saját börtönük kapuját. Így legalább a családjuk jóléte úgy-ahogy biztosítva van. Az okos és ravasz közigazgatás még arra is gondot

fordít, hogy a benszülött katonaság egyenruhája tetszetős, az ő ízlésüknek megfelelő legyen. Így sokszor komikus látványt nyújtanak a bő bugyogókba, sarukba és fezzekbe öltöztetett sötétbőrű vitézek. A régiekhez, a fajhoz és nemzetiséghez való ragaszkodást legszebben bizonyítja a benszülöttek ruhaviselete, amely aligha változott valamit napjainkig. Lehet, hogy ez az ősi viselet még egy ideig erős fegyvert jelent az uralkodó európai fajokba való gyors beolvadás ellen, míg nem akad majd közülük egy magasműveltségű benszülött reformátor, aki Kemál pasához hasonlóan erős kézzel és fajának kitűnő ismeretével nem kényszeríti őket európai ruhákba. Nehéz dolog lenne ez itt, de könnyen lehetséges, hogy pár évtized mulva az erős fejlődéssel párhuzamosan már itt is legföljebb csak muzeumokban láthat a kíváncsi utazó turbánt és fezt. Sajnálatraméltónak kellene tartanunk ezt, mert egy érdekes és jellegzetes faj elvegyülését illetve kiveszését jelenti, ha nem gondolnánk arra, hogy ez előbb-utóbb úgyis bekövetkezne kizárólag gazdasági okokból kifolyólag. A modern európai tengeri kereskedelem behálózza az egész világot és ma már ott tartunk, hogy a gyarmatok benszülött lakói jóformán meg se tudnának élni az idegenek nélkül. Engednek tehát lassan a rájuk kényszerített fejlődés erejének és megelégszenek néhány megőrzött faji szokással, amely legalább emlékezteti őket arra, ami az övék. El is hiszem, hogy nem büszkélkedhetnek a gyönyörű nagyvárosokra, melyeket az idegenek varázsoltak boszorkányos gyorsasággal az ő szülőföldjükre, de nem is örülhetnek nekik. Megjött a hódító civilizáció, a szerény házacskák helyén paloták sorakoznak, a pusztai homokon aszfaltos műutak futnak szerte, villamosok és autók ezrei csapnak fülsiketítő lármát az uccákon, amelyben erőtlenül vész el a muezin imára hívó éneke, de ezzel együtt beköszöntött a szegénység és a nyomor is. A pénz, a tőke vette át az irányítást, mely előtt alázatosan hódol a tömeg. Néhány előkelő arab még idejekorán eszmélt rá a valóságra és így nekik még sikerült belülről is megismerni a palotákat és élvezni a hódítók leereszkedő barátságát és kegyeit, a tömeg azonban kinnrekedt és csak messziről lesi a paloták ajtajának nyílását, hogy a kilépő úr elé nyújtsa alamízsnátkérő csontos kezét és örül, hogyha egy cigarettavégért letörölheti a port az európaiak cipőjéről. Ha elképzeljük, hogy a züllött alakok nagyapáik, sőt apáik nem is olyan régen még büszkén nyargalásztak beláthatatlan síkságjaikon, akkor okvetlenül sajnálnunk kell őket.

Közismert mottója a különösen szociális problémákkal foglalkozó mai fiatalság gyakori vitáinak, hogy hiszen szegénység és nyomorgó tömegek mindenütt és minden időben voltak, tehát a tömegnyomor, mondjuk úgy „egy szükséges rossz", amelynek jelenléte szinte törvényszerű és jellemző minden időre és uralomra, csak ma, az általános gazdasági válság következtében még nagyobbra nőtt. Az ellene való küzdelmet szélmalomharcnak is szokták nevezni, vagy enyhébb kifejezéssel, túlidealizált naiv törek-

vésnek. Eszembe jut itt B. Shaw zseniális gondolata: „A nyomorgó tömegnek nem alamizsnakenyér és anyagi támasz, hanem tanítás és felvilágosultság kell. Érezze kitaszítottságát, kínzó nyomorát és tudatlanságát és vessen véget neki a maga erejéből, minden felülről irányuló anyagi segítség nélkül". Milyen szép is lenne pl. ha a szurtos arab kamasz naponta megfürödne a tenger hűs vízében és gondosan megfésűlködve, önérzetesen besétálna a városba és nem a cigarettavég utáni mohó vágyakozásból, hanem tudatosan törölné le a port az európai úr cipőjéről, aztán felemelkedve imígy szólna: „Signor, én ismerlek téged, tudom, hogy agyafúrt spekulációkkal és munkásaid kizsarolásával jutottál nagy vagyonodhoz, én viszont olvastam Marx-ot és B. Shaw-ot, hát adjál egy lirát, hogy megvehessem reggeli banánomat". Ha az ember ilyen példával magyarázza a dolgot, akkor bizony könnyen megvádolhatják, hogy gúnyolódni mert a valóban zseniális koponya szülte gondolattal. Pedig nagyon távol állok ettől, midőn ismételten hangsúlyozom, hogy a helyzet ma és még belátható időkig így van és lesz. Az uralkodó fajokba való beolvadás itt nem csak a nyelvi nehézségek leküzdéséhez és az ősi nemzeti szokások elhagyásához van kötve, hanem hátra van még a legsúlyosabb kérdés, a faji bélyeg, melyet nem vetkőzhetnek le sem kemény parancsszóra, sem mézesszavú megalkuvásra. Hogy mit jelent ez a faji bélyeg, azt csak az tudja igazán, akinek már volt alkalma végignézni az exotikus vidékek tömegein és volt alkalma tapasztalni, hogy pl. vezesse bár a benszülött sofőr éppen olyan ügyesen az autóját mint az európai, azért mégsem fogadják fel őt, hanem fehérbőrű konkurensét. Ennél sokkal élesebb példát is felhozhatok, amely különben többé-kevésbé ismeretes előttünk. Ez az amerikaiak olthatatlan gyűlölködése a feketebőrűek iránt. Bár kínosan, de kénytelenek elismerni, hogy a négerek ügyességben, tanulékonyságban sokszor felülmúlják fehérbőrű felebarátaikat és ezzel fényesen bizonyítják, hogy igazi egyenjogú kultúrlények sorsára érdemesek, mégis tart a gyűlölség. Lehet, hogy épen ezért. Vagy pedig azért, mert fekete a bőrük, előreugró vastag az ajkuk és gyapjas a hajuk. Ez utóbbi okok ép oly valószínűek lehetnek, mint a féltékenység és írigység.

Nem szükséges tovább példázgatni, hogy megértsük a többször is aláhúzott faji bélyeg jelentőségét, amely oly szerencsétlenül befolyásolja a színesbőrűek szociális elhelyezkedését. A kevés kivételről, amelyet a jobbmódú arabok jelentenek, (mert hisz ilyenek is vannak) nem érdemes szólni. Magától érthető viszont, hogy az uralkodó európai bevándoroltak között nincs szegény ember, mert aki ide hozta a tőkéjét gyümölcsöztetni, a még kiaknázatlan szűz területre és az igénytelen barbár munkaerőre számított, az jól spekulált. Nem célom, hogy az európaiak évszázados, remekül kifejlesztett gyarmati politikája iránt keltsek ellenszenvet, annál is inkább, mert a civilizáció és kultúra terjedésével csak kapnivalójuk lenne a benszülötteknek. Hogy még sincs úgy, annak az okai mélyen gyökereznek, melyekről sokat lehetne pro és contra mondani

és nem tévedek mikor azt állítom, hogy ezek az okok lényegében ugyanazok, mint a világot megváltó gondolatokkal foglalkozó elmék problémái.

Nem mulaszthatjuk el e helyen, hogy még egy rövid pillantást ne vessünk a gyarmatok őslakóinak jövőjébe. Ma a benszülöttek életszükségletei minimálisak. A mi szemünkkel nézve nyomorognak, valójában pedig lehet, hogy nem így van. Ha a műveltségi foktól és igényektől eltekintve összehasonlítjuk az ő helyzetüket a mi szegényeinkével, úgy arra a megállapításra jutunk, hogy a magunk fajtája ezt az életet nem birná elviselni. De menjünk tovább és nézzük, hogy hova vezet a haladás és kultúra további fejlődése e vidékeken. Európai nyelv, iskola és ruházat végkép kioltja a gyermekből a faji érzésnek azt a kis szikráját is, melyet az öregedő szülők még gondosan élesztgettek benne. Az iskolában nem az ő ősei dicsőségéről és hőstetteiről hall, hanem megtanul Garibaldira vagy Kolumbuszra büszkélkedni. Később az iskolán kívül megtanul sok minden mást is. Ráeszmél arra, hogy az életben sok minden nem úgy van, ahogyan azt európai tanítóitól annakidején hallotta. Rájön arra a tényre, hogy őt tulajdonképen becsapták. Elvesztette nemzeti önérzetét, elfelejtette anyanyelvét, a faji bélyeg azonban, amelyről föntebb szó volt, ott ég az arcán és megvilágítja azt a szakadékot, amely közte és az európaiak között tátong és amelyet nem tudott áthidalni szorgos igyekezettel szerzett műveltsége és tudása. Továbbra is mint számkivetett kénytelen éhbérért dolgozni a saját földjén, ha élni akar. A tanulás és tudás csak annyit változtatott helyzetén, hogy most már fogcsikorgatva néz a tovasuhanó luxusautók után. Eggyel több az elégedetlen nyomorgók száma.

Mindezek a megfigyelések természetesen csak a kimondottan gyarmatosított vidékekre vonatkoznak, ahol az óriási többségben lévő benszülött őslakók kisebbségi sorban élnek. Mint ahogyan azt a következő egyiptomi leírásomban látni fogjuk, egészen más a helyzet azokon a szintén arablakta vidékeken, ahol a benszülöttek az európai hatások dacára is megtartották faji és nemzeti egységüket és bár külpolitikai szempontból idegen fennhatóság alatt, de országuk keretein belül mégis csak a maguk urai. Az idegen fennhatóság itt, mint jótékony gondviselés jutott kifejezésre a lakósság társadalmi és kultúrális fejlődésében anélkül, hogy fajíságuk és nemzeti érzésük mélyreható sérülést szenvedett volna. Gyönyörűen fejlődik a kultúrájuk és a faj sorsa és jövője az egységes nemzeti szellem keretében biztosítva van. Ezzel szemben a gyarmatokon a lakósság fejlődése a civilizáció rohanásához viszonyítva szinte holtpontra jutott és a beolvadást jelentő pusztulás (faji bélyeg!) vészmadara kering a fejük fölött.

Nem nehéz most már ezek után rámutatni az ezt kiváltó okokra és levonni belőlük a tanulságot.

Megjegyzendő, hogy a nagy általánosságban ismert gyarmati politika direkte nem is célozza benszülöttek beolvasztását, mert

hiszen ez a fenti okoknál fogva szinte lehetetlen. Másrészt pedig ettől eltekintve az európai bevándoroltaknak nem érdeke, hogy a benszülötteket egy emberöltő alatt a saját diadalmas nemzetük büszke önérzetével vértezzék fel, amely együtt járna a jogoknak és az anyagi boldogulás lehetőségeinek teljesen egyenlő megosztásával. Ennek dacára a folyamat indirekte mégis ebben az irányban halad. Eljut embertömegekig, amelyek már se nem arabok (a jelen esetben), legföljebb a kinézésük utal a faji eredetre, de azt sem mondhatják magukról, hogy pl. olaszok, angolok vagy spanyolok. Hát akkor micsodák? — kérdeznénk. Bátran felelhetjük, hogy szolgák. Relative szabad szolgák. Az emberiség történelmének egyik legnagyobb szégyenfoltját, a rabszolgaságot eltiporta a kultúra fejlődésével mindinkább nemesedő ember. Úgy látszik, hogy az emberiség ezt a nagy „veszteséget" nem tudta teljesen kiheverni. Pótolni kellett valamivel, amit nem úgy hívnak, ami nem ütközik olyan szembeszökőn az általános emberi erkölcsökbe és ami épen ezért megengedhető. Ezért szabad lelkesülni az ifjúságnak, emellett őrjöngve tüntethetnek az emberek még napjainkban is, ami talán egy marslakó szemében inkább a kannibáli lakomát megelőző vad táncot, mint az igazság zászlajának lobogtatását jelentené. Természetesen a dolog hátterét minden esetben kizárólag anyagi motivumok alkotják. Mi is lehet a legérzékenyebb pontja a tömegeknek, ha nem a saját anyagi jólétének feltételei és mit szoktak legtöbbször, mint az ezt fenyegető veszélyt felhozni, a túlszaporulatot.

Így egyben ártatlanok is maradhatnak, mert hiszen ki tehet erről. A kényelmes létfentartás lehetőségeit fenyegető veszély okozta feszültséget időnként valamilyen úton le kell vezetni a tömegeknek. A vállalkozásnak aztán az anyagi nyereségen és a győzelmi mámor örömén kívül sok más „hasznos" következménye is van, pl. újabb modern gyilkoló szerszámok kipróbálása, a koloszális mennyiségben felhalmozott hadianyagoknak „értékesítése", új tapasztalatok stb. Végre egy kis „munka!" — sóhajt fel a kitűnő fixfizetéssel ellátott katonatiszt, aki már régen unja a bakákkal való örökös teorizálást. Miért is ne, hiszen ő a remek és megbízható hadieszközeinek védelme alatt szinte biztosra megy. Tehát fő a bizalom. Nála ez nem is hiányzik, a katonáiba pedig ő maga verte ezt bele keserves munkával. Így már csak egy dolog szükséges még. Úgyesen megformulázni a sérelmeket. Az mindegy, hogy ezek léteznek-e vagy sem, végső esetben jók erre a célra a határincidensek is. Felizgatni a tömeget, amely az ilyesmire mindig kitűnően reagál, már nem kérdés. Megindulhat tehát az expedició, amely a halálnak, kultúrának és szabad szolgaságnak keverékéből visz ajándékot a benszülötteknek. Cserébe tőlük verejtékes munkát, értékes gyarmati árút és szolgai alázatot kap. Egész jó üzlet. Nem csoda, ha nagy rá a vállalkozó kedv.

Nem mondhattam e leírásban semmi újat, mert ha fellapozzuk a történelmet, benne mindenütt a fenti motivumokkal találkozunk. Egész biztos akadtak azért minden korban olyanok is, akik hason-

lóképen okoskodtak, mert a különbség talán csak az, hogy nekünk ma nagyobb történelemanyag áll rendelkezésünkre. A jelszavak korról-korra változnak, az eszközök időről-időre tökéletesednek, maga az ember azonban úgy látszik nem változott. Legalább is napjainkig nem. *(Folytatom)*

P. L.

A huszadik század meséje

Az érzés és a gondolat sokáig békében éltek a földön az emberek között. Ők irányították az emberek életét. Így teltek el évek, évszázadok. Az emberek küzdöttek, dolgoztak, s ha sorsuk keservesre fordult, az érzés vagy a gondolat ereje mindig utat mutatott nekik, hogy az emberiség vergődő bárkája ismét fölkerüljön a szebb jövő hullámhegyére. A földön minden véges. Az érzés egy szép napon észrevette, hogy ellensége a gond vastag páncélt kovácsolt az emberek lelkére, amelyet nem képes átjárni az érzés melege. A gondolatot pedig, amely eddig szabad vezérlője volt az embereknek béklyóba verte a gyűlölet, mert mindenki mindenkiben csak ellenséget látott, aki ellene tör s életét rontja meg.

Egy kis tüzpiros virág kelyhében találkozott össze a két bujdosó, amelyet egy szurtos kis leányka árult, egy nemkevésbé tiszta istentudj' hollevő állomáson.

A száguldó vonat nyugatról jött, ahol fénybenúszó kőrengetegekben ad találkozót a pompa a nyomornak. Az egyik kocsiban egy fiatalember ült. Jólszabott sportruhája eltakarta azt az ürességet, mely a lelke helyén tátongott. A hegyek felől jött, Fényvárosból. Valami újat keresett, amit nem tudott megtalálni. A „Pénz" amely duzzasztotta tárcáját, még mindig a régi „nagyhatalom". Minden. Szerelem, becsület, meggyőződés. Minden megkapható. Csak a kezet kell kinyújtani utána, s a kézben pénz legyen. A gyönyörűség olcsó, de kinek élvezet az, amit potom áron megkap? Az egész világot bejárta. A Louvre remekművein nem lelkesült. A Niagara — semmi különös. A piramisoknál a felhőkarcolók magasabbak. Velencében a naplemente csodái kávéházhoz szállítva olyan természetes, megszokottan egyhangú, mint az alföld, amelyre kint lassan rátelepszik az alkony. Letette a könyvet, amelyet a kezében tartott. Az ablakhoz lépett. Nyugaton még ott bíborlott a nap haldokló vére. Kis parasztházak semmitmondóan olvadtak be a látóhatárba, pedig az egyikben egy anya magzatot hozott a világra, aki talán tudós vagy író lesz, s amott abban a másikban

egy ember, egy apa készül a nagy útra, aki többé már nem adhat kenyeret. S a szükség az élet optikusa. Vagy végtelenre nyitja a látóhatárt, vagy örök vakságra késztet.

Az utas visszafordul az ablaktól. Minek is nézne ki. Hisz két napja utazik s a házak egyformán némák és elmaradhatatlanok a temetők. Az utasok is egyformák. Az egyik féltékenyen elfordulva a pénzét számolja, amely talán a koldúsbotra juttatja, másik nászutat tett boldogan avval a nővel, akit nemsokára megcsal, vagy élete megrontójának nevez.

A vonat fékez. Állomás. Az állomás perrónján egy kis lány áll és tűzpiros virágokat árul.

A sportruhás fiatalember leszáll és vesz a tűzpiros virágokból, mert ő mindent vesz, mindent megkíván. De tudja már előre, hogy az újság unalmas, a narancs nem elég ízes, a csokoládénak pedig az a hibája, hogy nem maradt vissza az automatában.

Kezében tartja a tűzpiros virágot. A tűzpiros virágban rejtőzködik az érzés és a gondolat. Egy perc se kell és az érzés megtalálja az utat a szenvedés által megdolgozatlan lelkében. Végigbizsereg lelkében valami, a gondolat pedig rólaelnevezett gyorsasággal fészket rak a gyűlölet és az előítéletek helyén. Most egyszerre elgondolkozott. Először életében. Eddig minden olyan természetesnek, magátólérthetődően unalmasnak látszott. Mos szélesen kitárta bensőjét, minden kitagadott benyomás számára. Kábult volt, talán úgy, mint a föltámadó Lázár, de ő egy új életre ébredt. Megfürösztötte szemeit a körülötte nyüzsgő élet varázsvizében. Úgy belefeledkezett a föltáruló életbe, hogy észre sem vette, amint a vonat csendben elhagyta az állomást.

Először az állomásfőnökségre ment. A legközelebbi állomáson minden holmiját hiánytalanul fogja megkapni. Majd intézkedni fognak. Addig várni kell. Hajnalig. A következő vonat 5.50- kor indul. Ó, hogyne, hogyne. Minden meglesz. Egy nagy sárga disznóbőr táska, szürke bolyhos felöltő . . . Rendben van kéřem. Ezt egy hivatalnok mondta, akinek éhes és virrasztástól elkínzott arca elhomályositotta az aranysujtások gőgös csillogását. Érdekes. Észrevette, hogy valaki éhes lehet. Valakinek elkínzott az arca.

Lassan ténferegve megindult a kijárat felé. Biztosan talál majd egy jó hotelt, ott megszáll, aztán egy étteremben megvacsorázik s ötötvenkor frissen folytatja az utat. Ezt egész szokásszerűen gondolta el, amint azt útközben mindig tette. De valami eszébe vág. Hisz ő lemaradt a vonatról s tárcája a XX. század „szezám tárulj" a kabátja zsebében maradt. A zsebében csörgő apróból meg vacsorára is alig tellik. Legfőbb bizodalma a pénz most az egyszer cserbenhagyta. Hadd lássuk — gondolta — milyen is az a „nincs". Furcsa dolog, még sose észlelte, hogy a pénz más kérdéseknek is indító oka lehet, mint annak, hogy mire költsük el. Eddig azt hitte, mindenkinek jut belőle több vagy kevesebb. Itt meg a kijáratnál rongyos férfiak állnak, alamizsnát és munkát kérnek! Aztán az uccákat rótta. Egy sarkon munkások tüntettek,

mert kevés a kenyér és sok a gond. Rendőr-munkások verték őket szét, hogy az ő kenyerük maradjon meg. Egy templomban beszéltek a szeretetről és megáldották a harcba indulók fegyvereit. A templom előtt két koldús veszekedett a hely miatt. Az erősebb, a sánta győzedelmesen elfoglalta a vaktól a jóljövedelmező sarkot. Egy csemegekereskedés kirakatához odalapított orral két rongyos kis ágrólszakadt vacsorázott — szemmel. A sportruhás fiatalember gyomrába is belemart az éhség. Megtudta mi az éhesnek lenni. Maradék pénzén szűkösen vacsorázott s aztán a város mellett emelkedő kis dombon állapodott meg. Alatta terült el a város pislogó kis embermécseseivel. Most látta meg először lent a fázókat és éhezőket. Ő is éhezett, ő is fázott. Látta a befelélátókat, a közönyösöket, az önmagukon keresztül az egész világtól megcsömörlötteket. Közéjük tartozott egykor ő is. Most tisztán látta a városok és falvak hosszú során keresztül, amerre csak a vonat keresztülröpítette és azon is túl, az egész földkerekségen, mint vergődik az egész emberiség a vakság, gyűlölet és a közöny örvényében. Ez nyel el tajtékzó háborgással minden megértést és jóakaratot. Mert mindenki, aki csak az igazabb után törekszik, csak egy igazságot akar ismerni: a maga igazát.

... Körös-körül csend, csak a szél meakulpázott mellén a vakság éveiért. Parányinak érezte magát, amint a világmindenséget szívébe fogadta. Új horizontok nyíltak meg előtte s az érzés és gondolat életcéllá magasztosult lelkében, a megértésben.

A halál a külvárosi utcákban érte utol. Nem tudni, hogy az összetűzésben jobb vagy baloldali golyó találta-e el. Holttestét egyaránt illették „rabló burzsujjal" és „büdös kommunistával". Senki se tudta kihez tartozott, hogy melyik táborban kergette az igazságot. Öröksége pedig a nagy sárga disznóbőr táska és egy felöltő, duzzadó pénztárcával egy ismeretlen állomásra érkezett.

A XX. században nem ismerünk lehetetlent. Új, csodás találmányok, az élet feltáruló rejtelmei nem gyakorolnak ránk nagyobb hatást. Mindenkinek megvan a maga gondja, baja, azt igyekszik elviselni és elfelejteni. Gondolkozni elvont dolgokon meg épen nem nagyon érünk rá s így nem csodálátos, ha hitünk az érzés és gondolat csodás erejében, mint annyi más földöntúli erő létezésében, megrendült. Vessük el hát a gondját és mondjuk: „Eh, minden csak a XX. század meséje.

S. Fekete Gyula

FIGYELŐ

Az új nemzedék kultúrális összefogása

Uj nemzedékünk kultúrális összefogása mind szélesebb területet ölel fel. A kisebbségi sorsban jutásnak jelentősége fokozatosan öntudattá válik, ami az új problémák föltárását és megoldását sürgeti. Köztudattá vált, hogy nemzedékünk gazdasági és kultúrális előrehaladását erőink összefogásával és kifejlesztésével érhetjük el. Meg kell, hogy találjuk végre azt az életformát, amelyben minden egyedünk érzi hovatartozását és ebből a közösségből kitermelődő jogokat és jogvédelmeket élvezheti. Új nemzedékünk ez összefogása által önálló kultúrcentrumok alakulása van készülőfélben.

E kor ezernyi szociális problémát vetett föl, melyekkel új nemzedékünknek számolnia kell. A kultúrcentrumoknak kötelességükké kell tenniök e problémák közös nevezőben való összesűrűsítését, hogy alakulásaiknál a további fejlődési folyamatban a már megszokott körülbástyázást, vidéki elszigeteltséget megakadályozzák. A közös cél által kitűzött munkaközösség eszméjét kell elterjeszteniök.

Visszatekintve a közelmultba, az eddigi munkásságokból látjuk, hogy az új nemzedék ma már mindenütt ott van az első vonalban. A fölvetett eszmék megoldását, a kisebbségi életsors további egyengetését az új nemzedék becsatlakozása nélkül el sem tudjuk képzelni. Ebből az új nemzedék munkakedvelői akarnoksága látszik és nemcsak az önzetlen segítő keze, hanem épen ebből érthető, hogy a jugoszláviai új magyar nemzedék az életbefordulás nagy lépése előtt áll. Letagadhatatlan és nélkülözhetetlen elemei az új kisebbségi magyar társadalomnak.

Vidéki kultúrcentrumok már nem adnak át tehetségeket a nagyvárosnak; ami háború előtt természetes következménye volt egy kiforrot vidéki tehetség sorsának. Ma, a kényszerítő körülmények folytán vidékeink önálló kultúrterületeket neveltek, amiért is a vidéken fölcseperedő tehetségek továbbra is vidéki kultúrmunkások maradnak s azt már többé nem tekintik a visszhangtalan sötétségben és terméketlenségben való elveszésnek. Puszta tényként látják maguk előtt, hogy a kultúrális előrehaladás mindig ahoz a helyhez, területhez kötődik, amelyiken született. Távolabb eső helyekről átszivárgó magasabb fokú kultúra csak abban az esetben segíti elő a haladást, ha maga a vidék már a saját testében is kifejlődött. Ennek legszembetünőbb példája Vajdaságunk háborúelőtti kultúrélete. A közönyös és nehezen mozgó alföldi embereink nem voltak rákényszerítve arra, hogy kultúrájukat, gazdasági és szociális életsorukat maguk védjék a hanyatlástól, maguk őrizzék az elveszéstől és maguk is iparkodjanak párhuzamban maradni a rohanó

világeszmék áradatával. Ezt a fárasztó és önfeláldozó, de egyben nélkülözhetetlen munkát a nagyvárosra hagyták. Ők készen, izlésesen föltálalva vették át a nagy küzdelmek eredményét; de mint a területhez képest igen csekély számú szemlélők az e területen élő néptömegbe képtelenek voltak ezt átvinni, aminek következményeként a kétségbeejtő tudatlanság és a közöny vaksötétsége maradt hátra.

A kisebbségi sorsban levő magunkrahagyás s ezmellett az öntudatosodásnak mindjobban nélkülözhetetlen szükségszerűsége kiváltotta a vidékek kultúrösszefogásának megteremtését. Az erdélyiek és a szlovenszkóiak mellett miránk várt a legnehezebb feladat; mert területünkön az előbb említett okokból kifolyólag kultúrélet a multban nem volt. Nézzük csak egész bátran szemébe a valóságnak, ami ezen a téren és ezen a területen háború előtt történt teljesen egyenlő a semmivel. Az a munka amit a huszonötös, huszonhatos emigránsok kilencszázharmincig kifejtettek oly kevés és olyan erőtlen volt, hogy nem kitartásra és öntudatosításra nevelte a magyarságot, hanem csekély anyagi áldozatok kierőszakolásával a csökönyös közönyben hagyta őket.

Az eddigi munka helytelen és sajnos sikertelen erőlködés volt.

Az új nemzedék kultúrális összefogásának szélesebb területen kell mozognia és átütőbb erejűnek kell lennie. Szemelőtt tartva az eddigi sikertelenségek okait, a kultúrcentrumok erőit a munkaközösség eszméjével kell összesűriteni, hogy mult példáján okulva megkíméljük erőinket az elkallódástól.

A kultúrcentromokba való erőgyűjtésnél szemelőtt kell tartanunk azt, hogy a munkaközösségben ne terheljünk túl egy-két önfeláldozó munkaerőt, mert ez esetben nemcsak hogy a tömég mozdulatlan marad, de agyondolgozott erőink is összeroppannak a munka terhe alatt.

Mivel minden összefogás a javításnak és az újjáépítésnek a jegyében indul, ennek a nagy kiterjedésű munkának előföltétele társadalmunk hátráltató hibáinak föltárása és mindazoknak a szellemi áramlatoknak a megszüntetése, melyek társadalmunk széthúzó és csökönyös, (makacs) hibáit faji sajátságnak tüntetik fel. Legyünk tisztában avval, hogy korok és kényszerítő körülmények az egyént minden időben átformálták. Minden egyénnek tekintet nélkül faji sajátosságaira megvan az alkalmaszkodó képessége és ami a legfontosabb, fejlődő képessége. Mármost, ha jelenlegi helyzetünk és életkörülményeink igényeink lefokozását és erőink összefogását követelik, meg kell minden követ mozgatnunk, hogy ez megtörténjék.

Új nemzedékünk minden tagjának nyitott szemmel kell kisérnie a körülötte lüktető, vonagló életet. Meg kell látniok azokat a hibákat, melyekre rámutatunk, meg kell látniok azokat a sebeket, melyeket föltárunk, érezniök kell önfeláldozó munkánk szükségességét és kötelességük segitő karral követni utunkat, mellyel társadalmi életünk előbbrejutását sietettjük!

Lévay Endre

A mai társadalom képét nem lehet többé anélkül megrajzolni, hogy abban anyagi tényezők ne töltsenek be fontos szerepet.

Baráth: A társadalom fogalma

Móricz Zsigmond: Erdély

Erdély: három regény Bethlen Gábor korából.

Az első — **Tündérkert** — Móricz Zsigmond egyik legjobb alkotása. Báthory Gábor a hőse, ez a vérmes, szenvedélyes, mohó briganti a fejedelmi székben. Barokk egyéniség, két végtelen ellentétet hordja magában. Vérének mérhetetlen ereje és hamu alatti jobb ösztönei küzdenek benne. A regény maga is ilyen végtelen birkózás: Báthory féktelen marakodása, elvakult tombolása Erdély szegény, ebsorsra jutott „tündérkert"-jében. Szenvedélyek, nagyarányú barokkjellemek, hatalmas történeti csoportképek rajzolódnak alakjai mögé és alakja köré, vérben és aranyban. S csak mint szöges figyelmeztető ellentéte jelenik meg mindig Bethlen Gábor szürke, nemes és mégis elszánt alakja: Erdély jövendő fejedelme s egyenlőre lelkiismerete. Meglehetősen passzív és nem vonzó figura a tékozló fejedelem bővérű, drasztikus, rokonszenves alakja mellett. Megállíthatatlan tobzódás, bőség maga a könyv is. Móricz Zsigmond írói fantáziájának egészen kivételes áradása, nyelvének remeklése: páratlan tehetségretalálása. Talán nem mindig „történelmi", de végig emberien nagyszabásu alkotás. Az író tehetsége éppen abban az időben, megírása idején ért legmagasabb pontjára.

A másik két regény — **A nagy fejedelem s A nap árnyéka** — erős esés. A „nagy fejedelem" eleinte még a „Tündérkert" mögé sorakozik, később azonban Móricz teljesen kiengedi kezéből a szorosan fogott gyeplőt. Megszokott, sablonos Móricz-regényt ír. Ős témájának egy szeliditett, erőtlen változatát: a férfi és a nő harcát. Csakhogy itt nem a bölény Báthory a férfi, hanem Bethlen. Bethlen pedig nem regényhős és egészen más temperamentumú Móricz kezében. Bethlen Gábor szürke, nagyon egyedüli egyéniség, bizonyos fokig polgár Erdély trónján. Erősen hitt hivatása úgy szólitja egy ország ujraépitésére, mint valami remetét a sivatagjából. Alkotó és nem harcos, erős és nem erőteljes gondolkodó ember. Móricz kezében pedig elveszti emberi nagyságát és egyedülléte fönségét s helyette csak véghezvitt tetteit látjuk. Az ő Bethlen Gábora nem birja el a fejedelmi koronát, — nem fejedelem, hanem szegény ember. Igy aztán feleségével vívott harca se lesz erős, döntő konlfiktussá. Közélet és magánélet összeütközése marad s nem lesz az elhivatottság és másra születettség tragikus konfliktusa. Károlyi Zsuzsanna a fejedelemasszony se igazi ellenfele: nyügös, beteg, beletörődő, néha-néha kitörő asszonyi lélek.

De valahogy félre is állnak mindketten a regény — és történelem — folyásából. Különösen Bethlen. A két igazi hős helyett keményebb alakok jelennek meg s ezek sikerültek legjobban Móricz könyvében. De itt is messze marad a „Tündérkert" erejétől, vad szépségétől. Színtelen, végetnemérő párbeszédek öntenek el sokszor mindent. Történelmi adatközlések, történelemkönyvi és művelődési történeti fejezetek, okmányok, korabeli levelek és pontosan lemásolt szónoklatok töltik ki azokat a nagy réseket, amiket az önmaga által cserbenhagyott regényíró hagyott. Alakjai javarészt is teljesen érzéki emberek, szókimondása is gyakran bántó, különösen erkölcsi szempontból.

Móricz mostanában már túljutott azon az érett gazdagságon, ami az Erdély első regényét remekké tette és belülről, önmérséklésben, szűkszavúsággal sokatmondásban gazdagodott. Egyszóval: lehiggadt, egyszerűsödött. Ahol alkalma van így megszóllalni — különösen történelmi epizódokban — ismét megdöbbent elemi magyar tehetségével. **Thurzó Gábor**

A német sajtó mai képe

Az utóbbi időben a külföldi sajtó nagyon sokat foglalkozott a németországi sajtóügyekkel. Itt-ott igen érdekes cikkek jelentek meg a német ujságírás jelenlegi állapotáról illetőleg válságáról. Tény az, hogy az egykor oly erős német sajtó ma kritikus időket él át és a német lapok legtöbbjének a helyzete egyáltalán nem irigylésreméltó. Egy hivatalos helyről jövő kimutatás szerint 1932 óta csaknem három és fél millió olvasót vesztettek el a német ujságok és 1100 német lap szűnt meg ezen idő óta. A megszűnt lapok között ott találjuk Németország legrégibb lapjait is, például az Augsburger Abendzeitungot, amelyet 1609-ben alapítottak. Magában Berlinben a 29 napilapból ma már csak 15 jelenik meg és ennek a tizenötnek a példányszáma az utóbbi három év alatt 1,337.000-el csökkent. 1932. január 1-ei állapothoz képest példának okáért a Morgenpost 48%-os, a Berliner Tagblatt 75%-os, a B. Z. am Mittag 45%-os, a Lokal Anzeiger 50% os visszaesést mutat.

Csupán három-négy berlini lap mutat fejlődést: a Völkische Beobachter, a nemzeti szocialisták, az Angriff Dr. Göbbels propagandaügyi miniszter lapja, a Berliner Volkszeitung, amelyik a beszüntetett Vorwärts és a Rote Fahne előfizetőit kapta meg. Legújabban fejlődést mutat a Berliner Tagblatt is, amelyik most szintén nemzeti szocialista kezekben van.

Így áll tehát a német sajtó szénája és van rá kilátás, hogy még rosszabbul is fog állni, mert folyton újabb és újabb napilapok szüntetik be megjelenésüket.

Az olvasóközönség pedig nem is válogat, de egyenesen kapkod a lapok után, keresi a nekivalót, de hiába. Hiába keresi azért, mert a lapok annyira uniformizáltak, hogy alig van különbség közleményeik közt, sokszor még a kiállítás, a betűformák, lapbeosztás is egyforma a napilapoknál. A német kormány cenzúrája annyira érti a dolgát, hogy az összes napilapok csaknem egyforma tartalommal jelennek meg. Keresve sem találsz a Német birodalomban három lapot, amelyiknek egyéni jellege független világnézeti, politikai iránya volna. A külföldről beengedett sajtóorgánumokért valóságos harc folyik. A kormány által irányított hírszolgálati iroda: a „D. N. B." és a Politische und Diplomatische Correspondenz" megbénítja a lapok hírszolgálatait, mert a tudósításokat, különösen, ha azok politikai természetűek, előre be kell mutatni az előbbemlített két irodának, amelyik azután gondoskodik arról, hogy milyen formában jelenjék illetőleg ne jelenjék meg! Innen a lapok nagy egyformasága. Külföldi politikai eseményeket kommentálni, csak a Politische und Diplomatische Correspondenz kommentárja után és azzal „egybehangzóan" lehet.

A Völkische Beobachter hasábjain jelent meg ez év elején az a hivatalos közlemény, amelyik szerint: a kormány reméli, hogy a tisztviselői kar elsősorban a Volkische Beobachterre fizet elő. A kormány azt is reméli, hogy ez az óhaja egyezik a tisztviselők elhatározásával is és így előreláthatólag nem kerül sor arra, hogy a kormány vizsgálat tárgyává tegye, hogy vajjon tisztviselői milyen lapra fizetnek elő.?!

Ehhez a közleményhez nem is illik kommentár, aminthogy nem illik a német kormány legújabb sajtórendeleteihez sem.

Ú. É.

Szemelvények

A kisebbségi magyar népesedésről minden figyelmet megérdemlő cikksorozatot közöl a Reggeli Ujság.

Az általános gazdasági visszaesés, az anyagiaknak minden téren való összezsugorodása az utolsó öt évben erősen kihatott a kisebbségi magyarság szociális életére. Az elhelyezkedési lehetőségek erősen megszűkültek s a jövő kiépítését ilymódon az a veszély fenyegeti, hogy végkép megakad az új nemzedék családalapításának törvényszerű folyamata. Ám, ha ez megakad, amit az eddigi statisztikák következetes számsora is bizonyít, akkor a legnagyobb veszélyben van a jövő kisebbségi magyar társadalom.

Vajdaság területén, e poros, tuberkulótikus és trahomadús területen az egészségi állapotok annyira leromlottak, hogy már a születések száma is ijesztően csökken és emelkedik a csecsemőhalandóság. Különösen az értelmiségnél, már a magyar anyákat is megfertőzte a gyermektelenségi mániákusság, az alaknak, a szép kebleknek a megőrzése jelszóval, mitsem törődve ennek káros hatásával. A házassági statisztika ugyancsak népesedési hiányt mutat.

Szeretnénk, ha a válság, az egészségügyünk és a társadalmi életünk ez általános hanyatlási zűrzavarában szavaink súlyos értelme visszhangot keltene a dolgozni és tenniakaró nemzedékünk táborában, hogy nyitott szemekkel nézzék a maguk körül történő dolgokat: mert a fenti statisztikák szerint minden új magyar nemzedékünk hat százalékkal kisebb lesz, mint az előbbi.

S ez az új kisebbségi magyar társadalom elkallódásához vezet!

Masaryk, a Csehszlovák-köztársaság elnöke egy millió koronás alapitványt létesitett a szlovenszkói kisebbségi magyarság számára, hogy kultúrális és gazdasági fejlődésüket elősegítse. Ennek az alapítványnak a nyomán alakult meg Csehszlovákiában a Magyar Tudományos, Irodalmi és Művészeti Társaság.

Ez a nemes intézmény a legnagyobb erővel öntudatra ébreszthet bennünket: nekünk, magunkra hagyatva kell fejlődésünket elősegíteni.

A kisebbségi néptömeg mindenirányú fejlődése, boldogulása attól függ, hogy a társadalmat alkotó néprétegeket milyen mértékben tették magukévá a *mai* életre szükséges ismereteket. A jugoszláviai magyarság vidéki tanitóinak kötelessége környezetével megismertetni korunk mindenirányú követelményeit. A népnek magárahagyása tisztán tanitóink, ügyvédeink és orvosaink eddigi fölületessége és „patópáloskodása" miatt történt.

A fejlődést előbbrevivő munkának csak egy lehetősége van: a vezetők, az irányítóerők vegyék föl a néppel a kapcsolatot, oktassák és tanítsák őket, segítsenek a bajukon minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül is.

A magyar kisebbség óriási többsége földművelő nép — irja Makkai Sándor. Nem lehet kétséges, hogy a magyarság fennmaradása a nép fennmaradását jelenti. Az sem vitatható már, hogy az intellektuális pályán maradtak vagy leendők kis serege szolgaló vezetőréteget nyerhet.

Nagy társadalmi teendők: a magyar népnek, mely csak tömeg, élő orgánummá szervezése, melynek minden rétege egymásért él. E szervezésnek az önerő kifejlesztése a célja, melyből a kisebbségi nemzet anyagi és szellemi egzisztenciájának biztosítása következik . . .

Gondolatok

Csak az érdemel a köztől támogatást, aki a közért jutott szükségbe.

*

Az érvényesülés gyakran nem magasabb intelligenciát, hanem tekintet nélküli könyököt és vastagabb arcbőrt jelent.

*

Az igazságok, mikor megszületnek, senkinek sem szolgálnak. Csak a tömegek látják hasznukat. Nevelőid nem lehetnek azok, csak felszabadítóid.

*

Ne ölj meg semmit, ami terem az emberiség számára; az emberi alkotás egyik ősforrását se taposd el.

*

Minden faj, minden emberi szín, az emberi termés minden ősforrásának teljes kifejlődése és érvényesülése fogja létrehozni az egyetemes kultúrát és lelket, hogy minden embert minden emberivel gazdagítson és termékenyítsen.

*

Korunk egy kikerülhetetlen evolució előtt áll.

*

Talán a mai irodalom is népek békéjéhez, egy egészen kivételesen nagyszerű kultúrához, családhoz, gyerekhez s a lélek napfényes virradásához vezet!?

*

Minden vonalon az álarcok és a frázisok halálának kora ez. De az álarcok letépése és a frázisok halála mindig sok vérrel jár...

A „Híd" üzenetei

(Beérkezett levelekről és kéziratokról)

V. L., B. Topola. Örömmel vettük tudomásul önzetlen és áldozatkész támogatását, mellyel lapunkat kisebbségi társadalmunk legfélreeesőbb rétegéhez is eljuttatta. Mint új nemzedékünk önzetlen úttörőjének ismételten köszönjük közreműködését.

H. K. Szenta. Lapunknál mindezideig a kisebbségi törekvések előmozdítását tartottuk szemelőtt; úgy kultúrális, mint gazdasági és szociális tekintetben. Célkitűzéseinket több ízben hangsúlyoztuk, hogy az lapunk széles olvasórétege előtt már ismeretes.

Megnyugtatjuk, hogy lapunk irányánál semmiféle szélsőséges változás nem történt. Munkálkodásunk továbbra is ezen az úton vezet.

L. J. Bajmok. A kisiparosokról és ezeknek vidéki helyzetéről írt tanulmánya sajnos csak próbálkozása e fontos probléma ismertetésének és megoldásának. Stilusa annyira kezdetleges, hogy egyelőre cikkei nem számíthatnak leközlésre.

Mindamellett a legnagyobb örömmel látjuk dolgozniakarását, mellyel táborunkhoz kíván csatlakozni. Szerezze be és olvasgassa az általunk hirdetett könyveket és intenzívebben foglalkozzon a magyar nyelvvel és helyesírással.

Reméljük, hogy a közeljövőben megjelentethetjük írásait.

Zs. H. M. Szombor. Mivel lapunk ugyancsak társadalmi és kritikai szemle, beküldött verseit már azért sem közölhetjük. — Bár soraiban a meglátasnak és mondanivalónak értékes jeleit is látjuk; mégis fölhívjuk figyelmét, hogy elmondásaiban kevesebb allegóriával s több aktualitással jelenítsen.

B. J. Belo Blato. Ismételten közöljük, mivel lapunk társadalmi szemle szépirodalmat csak nagyon kivételes esetekben közlünk.

Verseinek mondanivalói és megírása tehetségre vallanak és értékesek. Ha beleegyezik írásait továbbítjuk a Kalangyának?!

N. J. Petrovgrád. Minden beküldött regényről, novellás illetve verseskötetről kritikát hozunk a „figyelő" rovatban. Különösen szemelőtt tartjuk a vajdasági kisebbségi irodalmi műveket és sajtótermékeket.

Mindazokról a folyóiratokról és sajtóorgánumokról, melyekhez cserepéldányként illetve más úton közvetve jutunk; ismertetést és szemelvényeket közlünk.

Novíszádi előfizetőink és olvasóink szives tudomására hozzuk, hogy lapunk megrendelése illetve megújítása ügyében sziveskedjenek ottani terjesztőnkhöz *Jancsuskó Gáborhoz* fordulni. (Nszád, Safarikova ul. 7).

H. P. Novíszád. Kérésére a legnagyobb készséggel válaszolunk. Németh László mint kritikus kezdte pályafutását. Előbb a Nyugatnál dolgozott, majd 1932-ben saját erejéből indította folyóiratát a Tanut. A Tanu sokfelé ágazó témakörével egy harcot jelent az új magyarságért. Címe: Dr. N. L. Budapest, Ilona út 75.

Magyarországi előfizetőinkhez. Fölhívjuk t. előfizetőink figyelmét, hogy lapunk ottani megrendelése, előfizetése illetve terjesztése ügyében forduljanak budapesti terjesztőnkhöz *Bálint Györgyhöz* (Bpest, V. Nagy Sándor u. 6). Ugyszintén cikkek átvétele és cserepéldányok megindítása ügyében.

T. előfizetőink figyelmébe!

T. előfizetőink szives tudomására hozzuk, hogy jelen lapunk kettős nyári szám; magába foglalja július-augusztus hónapot.

Következő számunk szeptember elején jelenik meg.

Szerkesztőség.

Felkérjük munkatársainkat, hogy kéziratait legkésőbb lapzártáig, minden hónap elsejéig sziveskedjenek beküldeni.
A cikkek lehetőleg a papír egyik oldalára íródjanak.

Felelős szerkesztő és kiadó LÉVAY ENDRE
Szerkesztőség és kiadóhivatal SUBOTICA, Sienkievićeva ulica 23.
A kéziratokért nem felelünk és azokat vissza nem adjuk.
A „Híd" csekkszámlája: 58.297

Gradska štamparija, Subotica. — 35—621-2

Legjobb barát a jó könyv!

Az életed könnyebbé teheted, ha komoly könyveket olvasol...

Olvasd a jó könyveket!

	Fűzve Din.	Kötve Din.
Márai Sándor: Bolhapiac	36·—	48·—
Zilahy Lajos: A lélek kialszik		24·—
Illyés Gyula: Oroszország	30·—	42·—
H. Fallada: Mi lesz veled emberke		36·—
Fink: Éhes vagyok		36·—
Solochov: A csendes Don		48·—
Stefan Zweig: Rotterdami Erasmus		60·—
Axel Munthe: San Michele regénye		60·—
Paul de Kruif: Akik életükért harcoltak		72·—
Erich Kästner: Fabian		24·—
Celline: Utazás az éjszaka mélyére		36·—
Wells-Huxley: Az élet csodái. Propaganda kiadás. I-III.		300·—

A fenti könyvek megrendelhetők a

»*Híd*«

szerkesztőségében és kiadóhivatalában

Szubotica, VI, Sienkievićeva ul. 23.